GLASILO DELAVCEV INDUSTRIJSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

GLASNIK

OKTOBER 1986, LETO XX, ŠTEVILKA 10

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP — Industrijska montažna podjetja v 7.200 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Likozarjeva 6, telefon (061) 321-043. Člani Odbora za obveščanje sozda IMP so: Ladislav Abraham, Anka Brezec, Bojan Germovšek, Dušan Hočevar, Vinko Jager, Lojze Javornik (odgovorni urednik), Jože Kovač, Biserka Lazar, Branko Leskovar, Janez Penca, Joži Pipp, Majda Slapar, Silva Škoda, Tomaž Štrakl, Dragica Vake, Helga Volk, Primož Zupančič in Marjan Žnidaršič. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 26. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Pomembne novosti na Sejmu elektronike

Kot vsako leto so tudi letos prvega oktobrskega ponedeljka na Gospodarskem razstavišču odprli sejem Sodobna elektronika — letošnji je že triintrideseti. Precej opaženo mesto med nekaj sto domačimi in tujimi razstavljalci je imel tudi IMP — delovni organizaciji Telekom in tozd Avtomatika.

Med najpomembnejšimi Telekomovimi novostmi je 10 kilovatni televizijski UHF oddajnik. V Glasniku smo že pisali, da je Telekom za Radiotelevizijo Zagreb izdelal 10 kilovatni VHF oddajnik (pravzaprav dva, ki sta vgrajena na Učki in Biokovem). Enako močna UHF oddajnika, ki ju bodo prav tako v kratkem dobavili Zagrebški radioteleviziji, sta naslednji, tehnično še zahtevnejši korak.

Telekom izpopolnjuje tudi televizijske pretvornike in sicer so jih popolnoma tranzistorirali. Na sejmu so pokazali 100 vatni VHF in 20 vatni UHF pretvornik v takšni izvedbi. To je pomemben napredek, saj pretvorniki s tranzistorji porabijo manj električne energije in bodo lahko precej dlje obratovali brez okvar kot pa klasični televizijski pretvorniki z elektronkami.

Stereokoder za radioodajnike (naprava, ki omogoča oddajanje stereofonskega zvoka na FM oziroma UKV območju), je Telekom sicer že pokazal, novo je, da se je začela redna proizvodnja s prvo serijo dvajsetih naprav, ki jih bodo izdelali do konca leta.

Seveda je Telekom pokazal tudi profesionalne in skupinske antenske naprave, oziroma posamezne elemente teh naprav ter elemente opreme za kabelsko televizijo, poleg tega pa tudi FM radijske oddajne antene (za UKV območje).

Na drugi strani Telekomovega razstavnega prostora pa smo lahko občudovali novo generacijo hišnih govorilnih in bolniških signalno komunikacijskih naprav. Vse te naprave različne namembnosti so enotne, sodobne oblike. Nova pa ni le zunanjost, pač pa celotna zasnova hišnih govorilnih naprav, kar omogoča lažje vgradnjo in zanesljivejše delovanje. Povejmo še to, da so pri hišnih govorilnih napravah v Telekomu razvili varianto za vgradnjo v družinsko hišo ter različne elemente, ki bodo lahko zadostili vse možne potrebe v stanovanjskih blokih. Enotno oblikovana bolnišnična signalizacija pa se tudi deli v tri različne skupine, odvisno od naročnikovih zahtev — od najpreprostejše izvedbe, pa do najzahtevnejše, ki jo vodi računalnik.

Tozd Avtomatika pa je pokazala razne elemente sistemov 300 in 400 z geslom: Avtomatika v sistemih ogrevanja, prezračevanja in klimatizacije vam omogoča zanesljivejše in predvsem varčnejše delovanje. V razstavni vitrini smo lahko videli, kako lepo se lahko povezujejo elementi sistema 400 za opravljanje različnih funkcij v sistemih prezračevanja ali klimatizacije (na primer vzdrževanje temperature in vlage, vklopi grelcev, hladilnikov itd.). Novost je tudi elektromagnetni ventil.

Avtomatika je razstavila tudi nekaj različnih izvedb sinhronih in koračnih elektromotorjev. Poleg motorjev samih pa so tudi demonstrirali njihovo delovanje v majhnem robotu. Robotizirana roka, vodena z mikroračunalnikom, ki je izvajala poljubno določene gibe, je bila pravi magnet za radovedneže, obenem pa nazoren dokaz, da je te elektromotorčke zares možno uporabiti v industrijskih robotih.

LOJZE JAVORNIK

IMP-jev razstavni prostor na sejmu Sodobna elektronika, ki je bil na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Prikaz uporabe elektromotorjev v robotiki je bil pravi magnet za radovedneže.

Nekaj elementov novega signalno informacijskega sistema za bolnišnice.

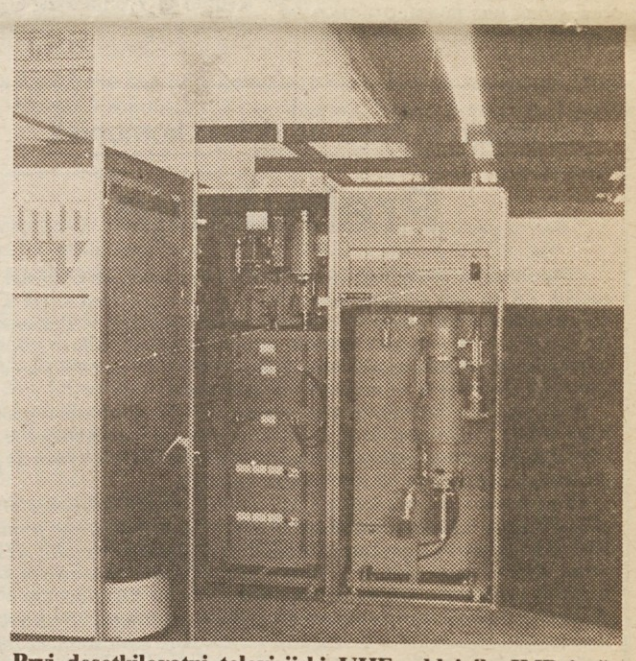

Prvi desetkilovatni televizijski UHF oddajnik. IMP je še vedno edini jugoslovanski proizvajalec TV oddajnikov.

Bolje opremljena predstavništva

Ena od glavnih nalog, ki si jih je zastavil tozd Marketing za letošnje leto, je posodobitev predstavništev v drugih republikah in zagotovitev boljših pogojev za njihovo delo. Čeprav ni bilo opravljeno predvideno združevanje za ta namen, so vendarle v Marketingu marsikaj naredili s tem, da so večino lastnih razpoložljivih sredstev usmerili v predstavništva. Tako ima IMP zdaj novi predstavništvi v Titogradu in Nišu, v kratkem bodo kupili nove prostore za splitsko predstavništvo, medtem ko so v beograjskem in zagrebškem predstavništvu opravili nujna vzdrževalna dela.

Direktor Marketingovega sektorja prodaje na domačem trgu inž. Silvan Bandel je te aktivnosti takole komentiral: »V letu 1986 smo načrtovali predvsem posodobitev predstavništev in nakup novih prostorov. Predvideno je bilo, da bi IMP-jeve delovne organizacije preko sozda združevale denar za nakup prostorov in potrebne opreme za normalno delo IMP-jevih predstavnikov po vsej jugoslaviji. Zaradi splošnih težav je Marketing izločil lastna sredstva in samostojno financiral najnujnejše naloge.«

V Titogradu so tako odprli nove prostore predstavništva, ki merijo 63 kv. metrov. Prostori so v novem naselju Kruševac na Trgu Edvarda Kardelja 9. IMP je te prostore vzel v najem za 10 let, s tem da so bili dograjeni do četrte gradbene faze in jih je bilo potrebno adaptirati, oziroma dokončno urediti za potrebe dela v predstavništvu, kar je stalo okrog 5 milijonov dinarjev. Čiro Vušanović in njegovi sodelavci v Titogradu so novih prostorov seveda zelo veseli, vendar pa bo potrebno še nekaj investicij v to predstavništvo — poleg izpopolnitve pisarniške opreme, morajo nabaviti še teleks in telefonske aparate.

Marketing je tudi najel prostore za predstavništvo v Nišu in s tem ustvaril osnovne pogoje za delo te podružnice beograjskega predstavništva. Vsakomu je jasno, da predstavništvo v Nišu ni imelo normalnih pogojev za delo, dokler je inž. Jocić delal iz lastnega stanovanja. Z ustreznimi prostori je bila podana tudi možnost, da so v Nišu od jeseni zaposlili še enega prodajnega komercialista in administratorko, tako da predstavništvo lahko pokriva z akvizicijo elektro in strojni program.

Razen novih sodelavcev v Nišu so okrepili tudi predstavništvi v Beogradu, Splitu, ter sektorju v Ljubljani — v vsakem so zaposlili po enega delavca.

Še letos nameravajo rešiti tudi prostorske probleme splitskega predstavništva — in sicer z nakupom novih poslovnih prostorov. Pričakujejo, da bo za nakup 55 kv. metrov velikega lokala in najnujnejše opreme. Brez dvoma so bila ta dela nujna, saj so v IMP-ju za predstavništva doslej kaj slabo skrbeli. Letošnje barvanje je bil prvi večji vzdrževalni poseg v zagrebškem predstavništvu, je povedala Višnja Manestar. Žal z omejenimi sredstvi seveda ni bilo mogoče opraviti kaj več kot le najnujnejša dela. Kako so opremljena naša predstavništva, kaže na primer podatek, da vodja predstavništva v Zagrebu še vedno uporablja mizo, ki jo je kupil Elektrosignal...

A kljub vsemu letos opravljeno delo le rešuje najhujše probleme. Zadeve se torej obračajo na boljše.

Poseben problem naših predstavništev so sevrvisne službe proizvodnih organizacij IMP, ki delajo v njihovih prostorih. Po načinu dela predstavniška dejavnost in servisna služba ne sodita v skupne prostore, saj imajo servisne službe veliko rezervnih delov in predvsem druge stranke. S kadrovanjem novih prodajnih referentov na predstavniških, pa bo v bližnji prihodnosti nastala tudi prostorska stiska.

L. J.

IZ VSEBINE

- Kakšne probleme obravnavajo osnovne organizacije sindikata in ZK? 2. str.
- Začel se je verificiran program izobraževanja za obdelovalce kovin v Iku. 2. str.
- Sklepi sozdovega delavskega sveta. 3. str.
- Kako uvajamo računalniški program za vodenje proizvodnje? 4. str.
- Elektrokovinar dobro posluje. 4. str.
- Poslovni rezultati Tena in Dvigala. 5. str.
- S poti po hribih. 8. str.

S člankom v Glasniku dosežete več tisoč bralcev! Dopisujte!

S posveta predstavnikov IMP-jevih sindikalnih in partijskih organizacij

Enotna metodologija — plače pa še vedno različne

»Kako delujeta sindikat in zveza komunistov v IMP-ju?« je bila tema septembrskega posveta v prostorih bežigrajske občine. Obe družbenopolitični organizaciji imata mnogo nalog, saj je treba narediti načrte za uresničevanje kongresnih usmeritev, obenem zajeti aktualne družbenoekonomske naloge in tudi probleme, ki so na dnevnem redu v sozdu: zlasti srednjeročne planske usmeritve, združevanje sredstev, oblikovanje novega sistema osebnih dohodkov. Predsedniki sindikalnih organizacij in sekretarji osnovnih organizacij ZK iz delovnih organizacij, ki imajo sedež za Bežigradom, so na posvetu poročali o svoji dejavnosti, mnogo pobud pa sta dala tudi predsednik Občinskega sindikalnega sveta Živko Rus in sekretar predsedstva Občinskega komiteja ZK Lojze Šket, ki sta ta posvet tudi sklicala.

1. Poslovanje s posebnim ozirom na učinkovitost novoustanovljenih enovitih delovnih organizacij.

V Tenu energetiki priznavajo, da vseh zapletenih gospodarskih problemov niso rešili. S solidarnostno akcijo v IMP-ju so pokrili izgubo po zaključnem računu, pri razreševanju razvojnih nalog pa imajo hude težave, ker so odšli mnogi kvalificirani in strokovni delavci iz proizvodnje in razvoja. Pri kadrovski krepitvi prosijo za pomoč tudi občinske organe. Spodbudno pa je, da so jesen začeli dobro založeni z delom in da so delavci pripravljeni krepko zavihati rokave, kar dokazujejo tudi septembrske delovne sobote.

V OV-ju so bili v prvem trimesečju slabo založeni z delom, v naslednjih mesecih pa se je stanje močno popravilo. Dosegli so nadpovprečno dobre poslovne rezultate. Ocenjujejo, da je to tudi rezultat reorganizacije, pri čemer so zmanjšali število režijskih delavcev in izboljšali sodelovanje med strokovnimi službami in proizvodnjo.

Tudi v Telekomu ocenjujejo, da so z ustanovitvijo enovite delovne organizacije dosegli napredek. Ta se kaže predvsem v boljšem sodelovanju razvoja in prodaje s proizvodnjo. Tesna povezanost razvojnega sektorja s proizvodnjo je za Telekom bistvenega pomena, saj je profesionalna oprema kar 60 odstotkov proizvodnje v tej delovni organizaciji.

Predstavniki montažnih organizacij so načeli tudi potrebo po bolj usklajenem prodajnem nastopu, pa tudi občinska moža sta nam oponesla, da je že preveč znana IMP-jeva navada, da si naši izvajalci med seboj konkurirajo za ista dela. Toda po drugi strani tudi investitorji izkoriščajo IMP-jevo nepovezanost, pa zahtevajo za isto delo ponudbe v različnih naših organizacijah. Na tem posvetu so manjkali predstavniki Izipovih tozdov, med njimi tudi Inženiringa in Marketinga, zato te teme ni bilo mogoče izčrpati, toda tak pogovor na občini načrtujejo za kasneje.

2. Uvajanje novega sistema osebnih dohodkov

Tu je ponekod prišlo do napetih situacij, za katere so zvedeli tudi občinski organi. V Telekomu so imeli izsiljen sestanek, na katerem je moralo vodstvo na zahtevo delavcev predložiti popoln spisek predlaganih razporeditev pred glasovanjem o pravilniku. Sindikat in ZK sta metodo sicer obsodila, ker je šla zahteva mimo družbenopolitičnih organizacij, obenem pa so ocenili, da je bil sestanek kontruktiven, saj so delavci sami dali vrsto pobud za izboljšanje discipline, organizacije dela, odnosa do družbenih sredstev.

Kjer je bila akcija dobro pripravljena, ni bilo takšnih težav. V Elektromonterju so opravili temeljito razpravo v okviru ZK, sindikalne organizacije vključno s sindikalnimi skupinami na gradbiščih. Čeprav so uvedli precej novosti, npr. upoštevanje pomembnosti posameznih služb pri vrednotenju dela, ustrezna razporeditev tistih delavcev, ki ne izpolnjujejo pogojev po Zakonu o graditvi objekta, ni bilo mnogo pripomb na razporeditve, 80 odstotkov pozitivnih glasov za predlagane akte pa tudi priča o razpoloženju delavcev.

Zanimivo pa je mnenje predstavnika Klime montaže, ki ugotavlja, da je največ pripomb na ovrednotenju režijskih del. Ta dela, če gledamo absolutno in v primerjavi s proizvodnjo, po njegovem še vedno niso slabo plačana, čeprav so bila pri uveljavitvi nove metodologije ocenjevanja zavestno nižje ovrednotena, da bi odpravili prejšnja nesorazmerja.

Splošna ugotovitev pa je, da z uveljavitvijo novih aktov o osebnih dohodkov v IMP-ju nismo dosegli temeljnega cilja, to je enotnega vrednotenja del v vsem sozdu. Enotna metodologija očitno ni bila dovolj, da se v Pravilnikih ne bi pojavilo različno vrednotenje enakih ali podobnih del.

3. Na koncu sta Lojze Šket in Živko Rus dala tudi nekaj pobud za aktivnosti družbenopolitičnih organizacij v IMP-ju.

Lojze Šket je med drugim opozoril na naslednje:

- Družbenopolitične organizacije ne smejo dovoliti, da bi pomembne aktivnosti v njihovih okoljih reševali po drugih kanalih mimo njih.
- Organizacije, ki imajo sedež v bežigrajski občini, naj bi bolj usklajevale svojo dejavnost.
- Sindikat in ZK morata več pozornosti posvetiti usposabljanju kadrov za proizvodnjo in ustvarjati potrebno vzdušje za izobraževanje ob delu.
- Odločna in konkretna podpora inovativni dejavnosti. Kot je rekel Šket, so v nekaterih bežigrajskih organizacijah kratko malo sklenili, da bo vsak komunist v letu dni dal vsaj en koristen predlog.
- Predsedstvo problemske konference ZK naj pogleda, kako teče uresničevanje sklepov v zvezi s srednjeročnimi planskimi usmeritvami.

Živko Rus pa je dodal še naslednje:

- Sindikalne organizacije morajo vse delavce seznaniti s programom četrtega ljubljanskega samoprispevka.
- Pogledati, zakaj IMP-jeve organizacije zelo slabo podpisujejo samoupravne sporazume o planih samoupravnih interesnih skupnosti tako za družbene dejavnosti kot za materialno proizvodnjo.
- Razmisliti o odnosu do panožnih sporazumov o skupnih osnovah in merilih za delitev dohodka, saj se občinskemu sindikatu ne zdi primerno, da IMP ni pristopil niti k enemu od omenjenih sporazumov.

LOJZE JAVORNIK

Pred četrtim referendumom v Ljubljani

Samoprispevek je dobra naložba

Ljubljana se pripravlja na novembrski referendum o četrtem samoprispevku. Septembra so osnutek programa obravnavali v vseh tozdih in krajevnih skupnostih, tako da se je lahko z načrtovanimi deli seznanil vsak prebivalec Ljubljane. Oktobra imamo drugo fazo javne razprave, ki teče v delegacijah in se bo zaključila s sejo mestne skupščine.

Namen predlaganega četrtega samoprispevka v Ljubljani je rešitev ekoloških problemov: za pitno vodo, čistejši zrak, čiščenje odplak in spravljanje odpadkov. Vsak Ljubljančan ve, da so to zares pereči problemi, ki jih je nujno reševati. S samoprispevkom ki mu bo dodana skoraj enaka vsota iz drugih virov, bo to možno.

Vemo, da v Ljubljani s samoprispevkom že petnajst let učinkovito rešujemo mestne probleme. Začeli smo s šolami in otroškimi vrtci, kasneje pa gradili tudi domove za starejše občane in zdravstvene objekte. S samoprispevkom se je gradilo hitro in poceni, zato so vsi navedeni problemi v Ljubljani za dalj časa rešeni. Samoprispevek je bil torej dobro naložen denar.

Načrtovalci so Ljubljančanom zato predlagali poseg na novo področje: varstvo okolja, ki je bilo v Ljubljani res kar preveč zanemarjeno. Že v pripravah programa in med razpravo so vključili tudi vse strokovne institucije, da bi bil program tudi strokovno kar najbolje pripravljen.

Cilj javne razprave pa je omogočiti široko preverjanje programa. Štab za pripravo samoprispevka je organiziran tako, da zbira vse pripombe in kritike in se nanje odziva: na neupravičene s pojasnili in odgovori, na upravičene pa z dopolnitvami programa.

Tudi v uredništvo Glasnika dobivamo obsežna gradiva s pojasnili na vprašanje iz javne razprave. Preveč gradiva se je nabralo, saj so posamezni predlogi obravnavani do podrobnosti, a če ima kdo v IMP-ju kakšno vprašanje, bomo od operativnega štaba za pripravo samoprispevka lahko dobili odgovor.

In prav je, da so razprave organizirane tako široko. Ko se človek odloča, ali bo namenil denar za določen načrt, mora biti prepričan, da bo denar kar najbolj koristno porabljen.

LOJZE JAVORNIK

Nov verificiran program za izobraževanje ob delu

Šola v tovarni

V ponedeljek, 6. oktobra, se je začel pouk za dvajset delavcev Ikovih tozdov, ki so sklenili, da bodo ob delu opravili celoten program na tako imenovani četrti stopnji izobraževanja — smer obdelovalec kovin. Priznam, naslov tega članka je nekoliko pretiran, ta šola ne bo prav zares v tovarni, pač pa bo pouk v Itakovi menui na Trati, vsak od slušateljev pa bo moral krepko študirati tudi doma.

Bistveno pa je, da bodo profesorji prihajali predavat slušateljem po delu (trikrat tedensko), obenem pa je to verificiran program, se pravi, da bo vsak slušatelj po uspešno opravljenih izpitih dobil veljavno spričevali. Po usposabljanju za skupinovodje je to nov primer verificiranega izobraževalnega programa, kot je bil zastavljen v Izobraževalnem centru. Kljub postopku za ukinitev tega tozda tečejo programi za izobraževanje IMP-jevih delavcev naprej.

Vseskakor je program, ki so ga pravkar začeli v Iku, doslej zahtevnejši. Slušatelji bodo opravili kompleten program, ki traja v normalnem srednjem usmerjenem izobraževanju tri leta, za kar bodo dobili tudi ustrezno spričevalo — seveda, če bodo položili vse izpite. V tem tečaju program ne bo trajal tri leta, pač pa je predvideno, da bodo snov predelali v treh semestrih. Toda ker je to verificiran program, ne bo nobenega skrčevanja snovi, le praktičnega dela v programu ni, saj ga redno zaposleni slušatelji res ne potrebujejo.

Prav gotovo ni slučajno, da so takšno izobraževanje uvedli v Iku, saj so v tej delovni organizaciji že več kot deset let organizirali za svoje delavce interne tečaje za pridobitev kvalifikacije. Kot je povedal Franc Maselj, so se odločili za še zahtevnejšo obliko, to je za verificirano usposabljanje na četrti stopnji, ker se v tozdih zavedajo, da uvajanje sodobnejših tehnologij zahteva večjo strokovno usposobljenost.

V to izobraževanje so vključili kandidate z daljšo delovno dobo, katerih večina nima dokončane poklicne šole. Prijavljeni so delavci iz vseh Ikovih tozdov — Črpalk, Skipa, Itaka in Avtomatike in vsi so vzorni delavci, od katerih pričakujejo, da bodo kos naporom, ki so pred njimi. V vsakem semestru jih čaka 245 ur pouka, kar pomeni, da bodo imeli predavanja trikrat tedensko in po dogovoru bodo žrtvovali tudi nekaj sobot.

Poučujejo profesorji iz domžalskega Srednješolskega centra in omenimo, da se je ta Ikova šola začela s predmetom umetnostna zgodovina. Učenci bodo morali narediti tudi izpite iz slovenščine, tujega jezika, matematike, fizike, kemije — skratka, vseh predmetov, ki jih predvideva usmerjeno izobraževanje. V skladu s tem standardnim programom jih čakajo v prvem letniku predvsem splošni predmeti, medtem ko je v zadnjih dveh letnikih delež strokovnih predmetov že večji.

Tako vidimo, da imamo v IMP-ju vse več verificiranih izobraževalnih programov. Po uspehu dveh tečajev za skupinovodje, ki so jih spomladi končali v Klimi montaži, bodo začeli s tem programom decembra tudi v OV-ju, januarja pa v mariborski Montaži. Še dva dokaza, da se zavedamo o nujnosti usposabljanja utrjuje.

L. J.

Kaj delajo in česa ne delajo komunisti

Prebujanje

»Obiski članov centralnega komiteja ZKS v posameznih osnovnih organizacijah ZK so dali porazne ugotovitve,« je opozoril predsednik CK ZKS Milan Kučan, pred kratkim na seminarju za novinarje v združenem delu. Seveda ni govoril posebej o stanju v našem okolju pač pa so to splošne ugotovitve za vso Slovenijo, toda brez dvoma tudi v IMP-ju z delovanjem naših osnovnih organizacij ne moremo biti zadovoljni.

In kaj opažajo člani centralnega komiteja, ko se v osnovnih organizacijah pogovarjajo o njihovem delu? Predvsem da so osnove organizacije oportunistične, da reagirajo v glavnem le na zunanje impulze: na primer na pobudo direktorja, občinskega ali centralnega komiteja.

To ugotovitev potrjujejo tudi druge analize, na primer analiza prekinitev dela. Pri teh je zelo zgovorno dejstvo, da se v večini okolij, kjer je bila prekinitev dela, osnovna organizacija ni sestala nekaj mesecev poprej. Hkrati pa vemo, da prekinitev dela ne pride čez noč: Običajno se v nekem kolektivu konflikti zaostrujejo več mesecev, preden izbruhne nezadovoljstvo v obliki prekinitve dela ali tako imenovanega izsiljenega sestanka. Brez dvoma komunisti zgubljajo ugled če ne reagirajo na slabšanje odnosov in ne zahtevajo, naj se problemi uredijo preko samoupravnih in sindikalnih organov.

Te resnice dajejo še posebno težo tistim točkam resolucij republiškega in zveznega kongresa ZK, ki oprdeljujejo naloge za akcijsko krepitev Zveze komunistov. Vse več se govori o »prenovi zveze komunistov«, čeprav izraz morda ni povsem posrečen, saj ne gre za nikakršno novo vlogo avantgardne družbenopolitične organizacije, pač pa za stremljenje, da bi uveljavili tisto vlogo, ki jo opredeljujejo temeljni partijski in družbeni dokumenti.

Da bi prenovili Zvezo komunistov, mora prispevati vsak njen član kot posameznih in kot član organov na vseh nivojih, kjer deluje. Kaj narediti? Povzemam nekaj izmed usmeritev, ki jih je predlagal član Predsedstva CK ZKS Slavko Soršak na septembrskem posvetu sekretarjev OO ZK z območja bežigrajske občine.

Predvsem je menil, da morajo osnovne organizacije pretežno obravnavati tematiko, ki je pomembna za njihovo okolje. Seveda morajo komunisti pregledati resolucijo 10. kongresa ZKS in 13. kongresa ZKJ, a to naj naredijo konkretno glede na problematiko v svoji organizaciji. Nič ne bo narobe, če bi osnovne organizacije ZK povabile svoje člane, pa tudi organe upravljanja, sindikalno organizacijo in druge, naj predlagajo, katere probleme je treba reševati.

In naprej: Ni vseeno, kako obravnavamo določeno temo. Slabo pripravljene razprave ne bodo dale rezultata. Zato je treba razpravo in sklepe dobro pripraviti: se pravi opisati problem, navesti morebiti že sprejeta stališča, jih primerjati s kongresnimi resolucijami in stališči drugih višjih organov ter predvideti možne rešitve. Pri tem seveda ni dovolj pisati: »OO ZK sklepa to in to«, opredeljeno mora biti tudi, kako bo osnovna organizacija svoje sklepe izvajala. In nato je seveda potrebno preverjati izvajanje sklepov.

Nič posebnega, bo morda kdo rekel. Toda resnično se v naši družbi vse preveč razrašča navada, da razpravljamo in sklepamo nepripravljeni, na splošno in neobvezujoče, obenem pa se čudimo, zakaj se nič ne premakne. Nič se ne bo spremenilo, dokler ne bomo sprejemali sklepov, v katerih bo jasno povedano, kaj je treba narediti, kdo ima to nalogo in kdaj mora biti opravljena. Edino s takšnimi sklepi v rokah bo možno zaostriti odgovornost proti tistim, ki gredo mimo dogovorov.

Pa se vrnimo še k eni misli, ki jo je izrekel Slavko Soršak. »V komunistih je treba razvijati zavest, da delo v osnovni organizaciji vpliva na stabilizacijo družbe kot celote.«

Zares, vse bolj se razrašča nekakšna apatija. »Ah, kaj bi, saj tako ne moreš ničesar spremeniti!« je vse pogostejša izjava. Mnogo je seveda stvari, na katere posameznik ali ena OO ZK res nima vpliva ali jih ne more spremeniti čez noč. Toda nedelo ali slabo delo gotovo ni pravi odgovor na to dejstvo — s tem bodo zadeve le še slabše.

LOJZE JAVORNIK

Fakturirana realizacija — avgust 1986

Real. / TOZD	Plan (v 10^3 din 1986	za 8 mes.	avgust	Izvršitev avgust	8 mes.86	8 mes.1985	Indeks izvršitve letni plan	plan za 8 mes.	plan avg.	izv. 86/85
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
OV	5.911.765	3.469.512	527.310	424.779.341	3.519.310.869	1.521.304.460	60	101	81	231
KM	2.617.870	1.544.741	233.400	230.922.866	1.702.804.295	548.548.550	65	110	99	310
MK	2.949.930	1.742.054	261.909	247.533.630	1.694.479.180	660.827.601	57	97	95	256
PMI	7.874.500	4.390.900	667.500	672.507.262	4.318.204.996	1.796.888.800	55	98	101	240
MM	5.644.000	3.129.000	480.000	538.612.570	3.165.252.362	1.298.968.279	56	101	112	244
IB	253.700	165.700	20.900	23.211.163	164.397.270	43.991.063	65	99	111	374
PROJ	273.800	152.200	21.900	17.175.200	135.083.195	51.431.228	49	89	78	263
EKO	1.703.000	944.000	144.700	93.508.329	853.477.169	402.498.222	50	90	65	212
EM	3.890.000	2.463.000	336.000	454.845.073	4.300.499.404	1.208.653.147	111	175	135	356
- brez izvoza	3.640.000	2.306.000	315.000	452.982.665	4.002.998.121	978.034.495	110	174	144	409
DVIG	1.719.988	1.031.831	140 926	119.794.968	1.005.999.824	356.100.851	58	98	85	283
TEN	2.799.000	1.548.780	262.987	240.500.431	1.456.559.759	750.661.657	52	94	91	194
TEKEKOM	2.270.000	1.320.000	190.000	85.655.452	1.319.452.752	630.508.012	58	100	45	209
ISO	1.595.000	1.055.000	130.000	214.031.360	1.367.987.305	419.825.229	86	130	165	326
KLIMAT	4.430.000	2.460.000	270.000	355.552.679	2.521.432.897	893.947.344	57	103	132	282
TIO	2.911.000	1.688.380	232.880	241.590.225	1.698.242.307	701.177.675	58	101	104	242
PANONIJA	6.260.712	4.038.334	562.744	475.456.013	3.999.588.011	1.786.253.546	64	99	85	224
BLISK	1.980.003	1.035.732	199.000	133.630.434	959.754.660	515.273.865	48	93	67	186
KMP	4.280.709	3.002.602	363.744	341.825.579	3.039.833.351	1.270.979.681	71	101	94	239
IKO	11.800.000	6.912.300	991.200	1.098.090.928	8.589.751.451	3.234.005.471	73	124	111	266
AVTOM	4.300.000	2.442.400	387.000	420.828.237	3.044.239.115	1.084.839.990	71	125	109	281
ČARPALKE	3.500.000	2.117.500	259.000	323.827.350	2.797.681.259	950.750.519	80	132	125	294
ITAK	1.800.000	1.056.600	169.200	203.401.057	1.328.713.457	496.207.036	74	126	120	268
SKIP	2.200.000	1.295.800	176.000	150.034.284	1.419.117.620	702.207.926	65	110	85	202
LIVAR	8.511.950	5.370.700	694.000	715.245.525	5.558.694.651	2.495.837.857	65	104	103	223
LSNL	4.730.000	2.980.000	350.000	315.457.984	3.054.190.845	1.354.526.630	65	103	91	226
TA	1.633.000	1.063.000	160.000	201.227.022	1.136.783.630	507.221.209	70	107	126	224
VIPO	738.950	477.700	62.000	93.282.692	590.262.814	186.315.654	80	124	151	317
LBK	1.410.000	850.000	122.000	105.277.827	777.457.362	447.774.364	55	92	86	174
KLIMA	5.690.000	3.362.830	481.340	589.984.382	4.387.072.117	1.666.731.897	77	131	123	263
IP	4.000.000	2.352.000	336.000	400.515.271	2.912.939.285	1.127.351.657	73	124	119	258
MP	1.690.000	1.010.830	145.340	189.469.111	1.474.132.837	539.380.240	87	146	130	273
IZIP	4.335.400	2.649.800	371.100	273.501.191	2.403.326.368	1.082.318.620	55	91	74	222
INŽ	611.200	399.200	50.400	66.281.259	439.213.524	137.349.161	72	110	132	320
MARK	636.600	415.800	52.500	66.508.152	361.211.929	134.196.855	57	87	127	269
PB	792.000	480.400	68.200	25.583.916	391.151.365	163.168.110	49	81	38	240
TEHNOM	1.049.000	626.600	100.000	51.490.013	486.420.123	277.898.180	46	78	52	175
ALCHROM	1.120.000	645.600	89.600	49.020.269	644.542.122	338.317.647	58	100	55	191
IC	126.600	82.200	10.400	14.617.582	80.787.305	31.388.667	64	98	141	257
- CK	206.320	134.600	17.000	15.684.050	148.516.820	62.689.420	72	110	92	237
- SD	32.554	20.500	2.700	3.046.839	24.032.619	5.707.427	74	117	113	421
- PD	73.752	59.700	22.400	43.784.560	103.630.841	23.231.108	141	174	196	446
IMP	75.879.741	45.262.962	6.395.398	6.502.506.775	50.119.586.466	19.845.218.672	66	111	102	253

Vodje IMP-jevih predstavništev o našem tržnem nastopu

IMP lahko poseka konkurenco le s celovito ponudbo

1. oktobra so se v predstavništvu Titograd zbrali direktor Marketingovega sektorja domače prodaje, vodja operativnega marketinga, ki je hkrati predsednik delavskega sveta, finančna referentka in vodje IMP-jevih predstavništev v Jugoslaviji. Prišli so na otvoritev novih prostorov. Tema delovnega sestanka, ki je sledil uradni otvoritvi, so bili konkretni posli in problemi dela predstavništev s pogledom na plan za prihodnje leto, ki ga bo potrebno v kratkem izdelati. To je bila tudi lepa priložnost, da so direktor sektorja domače prodaje in vodje predstavništev povedali nekaj svojih ugotovitev in planov za nadaljnje delo za IMP-Glasnik.

Kot prva je pogovor začela vodja predstavništva Zagreb Višnja Manestar z besedami: »Zelo sem zadovoljna z organizacijo dela v TOZD Marketingu in pozornostjo vodstva tozda za probleme v predstavništvih, veliko problemov v odnosu med samimi predstavništvi kot tudi v odnosih z ostalimi tozdi IMP smo z njihovo pomočjo razčistili. Odnosi TOZD Marketinga in ostalimi IMP-jevimi tozdi so se izboljšali in zato so tudi rezultati dela boljši. Probleme v zvezi z nastopom predstavnikov IMP-jevih tozdov, ki so prisotni na zagrebškem velesejmu, pa bo Višnja Manestar posebej objavila v eni od naslednjih številk IMP-Glasnika.

Vlatka Bilić — vodja prestavništva Beograd se je strinjala, da so predstavništva z ustanovitvijo Marketinga dobila pravo podlago za delo, saj sedaj vedo, kdo skrbi za delo predstavnikov, s kom lahko razrešujejo probleme in kdo jim daje oporo.

Beograjsko predstavništvo so letos adaptirali in kupili nekaj nove opreme. Potrebno pa bo v letu 1987 zamenjati dotrajano opremo (teleprinter, pisalne stroje in drugo). Velika pridobitev so tudi novi prostori poslovne enote v Nišu in kadrovska okrepitev le-te. »Pogoji za delo so se s tem bistveno izboljšali in predstavniki čutijo, da Marketing v Ljubljani bdi nad njimi in jim ustvarja primerne delovne pogoje,« je zaključila Vlatka Bilić.

Ljubiša Jocić iz poslovne enote Niš je opozoril, da so prostori, ki jih imajo sedaj, najeti in preskromni za stalno delovanje. Da bo tudi ta problem rešen, iščejo nove prostore za to poslovno enoto. Niška enota pokriva razmeroma veliko območje — poleg Niške regije še Timoško krajino, Južnomoravsko, Kraljevsko in Kragujevsko regijo, torej območje s premerom 400 kilometrov z mnogimi velikimi mesti in z močno industrijo. Zaradi tega so v Nišu zaposlili še enega prodajnega referenta.

Toni Ukajdari, vodja predstavništva Skopje je rekel: »Organiziranost v okviru Marketinga nam daje, predstavnikom, izredne možnosti, da delamo bolj kreativno. Kot primer takega dela lahko navedem delo predstavništva Skopje na področju opreme za tobačno industrijo. Gre v bistvu za to, da obstoječe programe plasiramo na področje raznih tehnologij — kot je na primer Klimat klimatske komore priredil za tobačno industrijo ali toplotne izmenjevalce za opremo hladilnic.«

Podoben primer je navedla tudi Višnja Manestar: »Lani smo se povezali s Tenovim razvojem in dosegli, da ima danes Ten dovoljenje, da se lahko njegove transformatorske postaje vgrajujejo na območju SR Hrvaške (poleg njega imata takšno dovoljenje še Rade Končar in Energoinvest). Na tem primeru vidimo, kaj lahko dosežemo, če nas delovna organizacija spremlja«, je poudarila Višnja Manestar.

»Žal v nekaterih delovnih organizacijah vidijo v Marketingu še vedno le finančno obremenitev,« je nadaljeval Toni Ukajdari in dodal, da so k sreči to vse redkejše gledanja posameznikov. Poudaril je tudi sodelovanje več predstavništev pri poslih, ki presegajo republiške meje. Glede prodajnih perspektiv v Makedoniji je v nadaljevanju dodal: »Položaj v naši republiki je težak zaradi velikih finančnih problemov. Kljub temu za vse posle, ki jih dobimo v Makedoniji dobivamo avanse, kar pomeni, da gradijo le tisti, ki imajo denar. Opažamo, da se Makedonija usmerja v razvoj kmetijstva, zato mislim, da moramo v IMP-ju v prihodnje posvetiti več pozornosti opremi za prehrambeno industrijo.«

Na koncu je apeliral na delovne organizacije, naj predstavništva bolj angažirano spremljajo. Kot primer je navedel seminarje s predstavitvijo IMP-jevih proizvodnih programov: »Imeli smo že dva seminarja, ki smo ju ocenili kot zelo uspešna in bomo s to obliko nadaljevali. Toda mi smo na teh seminarjih mnogim udeležencem obljubili prospektni material in kataloge, kar pa jim ne moremo poslati, saj od tozdov tega gradiva ne dobimo. Zato prosim naj delavci teh tozdov ne dajejo obljub, ki jih potem ne izpolnijo.«

Pa ni tako samo v Makedoniji, tudi v drugih republikah je bilo po seminarjih podobno. Povsod so opazili velik interes za propagandno gradivo in udeležencem so obljubili, da jim ga bodo preko predstavništev poslali kasneje. Toda predstavništva ne morejo izpolniti, ker jim delovne organizacije niso poslale potrebnega gradiva. Doslej so dobili le prospekte iz tozda Črpalke in iz DO Panonije, od drugih pa samo obljube.

Zakira Mulaosmanovič — vodja predstavništva Sarajevo pa je napovedal, da v Bosni in Hercegovini pričakujemo živahnejšo investicijsko gradnjo: »Pričakujemo rezultate samoprispevka za nova delovna mesta. Imamo spisek organizacij, ki bodo nosilke teh programov in že tudi obdelujemo projektante. Ob tem se postavlja vprašanje, ali je možnost, da bi tudi IMP sodeloval s programi za odpiranje novih delovnih mest — z lastnimi sredstvi ali v okviru sredstev za pospeševanje razvoja manj razvitih republik in pokrajine Kosovo. To vprašanje nam vse pogosteje zastavljajo naši poslovni partnerji.«

Čiro Vušanović, vodja predstavništva Titograd pa je vprašal, zakaj Marketing ne more sklepati enotnih, celovitih pogodb z investitorji. »Poglejte, v športnem centru Nikšič je IMP dobil naročilo za 30 milijonov dinarjev opreme, ki sem jo ponudil v paketu. Zdaj ko je naročilo sprejeto, pa moram delati pogodbe za vsak tozd oz. EDO posebej. Razen tega, da je to veliko dela, investitor želi z IMP-jem eno samo pogodbo. Ali se v IMP-ju res ne moremo dogovoriti za tak skupen nastop?«

Vušanovića je podprla tudi Višnja Manestar z besedami: »Vse ponudbe, ki jih mi dajemo, so kompleksne. Naj pri tem povem, da bo v vseh objektih, ki se gradijo za Univerziado, IMP-jeva oprema — na primer: na športnem centru Šalata, športnem centru Cibona in na RTV Zagreb (kjer je vključena oprema petih tozdov vredna 250 milijonov dinarjev). Združevanje raznovrstne opreme več organizacij IMP-ja nam omogoča posekati konkurenco, ker smo najbolj kompletni. Predstavništva so organizirana tako, da lahko dobi investitor, projektant ali izvajalec montažnih del na enem mestu vse potrebne podatke o opremi, ki jo proizvaja IMP. Torej smo na predstavništvih organizirani za kompletno ponudbo in potrebujemo le dovoljenje delovnih organizacij, da jo uresničimo.«

Silvan Bandel — direktor sektorja domače prodaje je ob tem povedal: »V Marketingu smo pripravili poslovnik, s katerim smo določili pravila delovanja, informiranje, pripravljanje ponudb in sklepanje kompletnih pogodb. Toda ko smo predlog poslovnika dali v obravnavo komercialnim službam delovnih organizacij, nam večina sploh ni odgovorila, ostali pa so imeli pripombo, da jim hočemo vzeti njihove kompetence.«

Kljub temu je Silvan Bandel prepričan, da je ravno paketna ponudba pogoj za prodajo v prihodnjem letu, saj je to prednost IMP-ja pred drugimi proizvajalci. Samo IMP lahko ponudi ves spekter instalacijske opreme, kar pa drugi ne morejo. Težko razume investitor, zakaj mora z eno firmo podpisali več pogodb. Vsak ima rajši eno pogodbo z enim računom. V časih, ko je IMP-jeva klimatska oprema do 30 odstotkov dražja od konkurenčnih proizvajalcev, elektrooprema pa celo še več, bomo morali o takem celovitem prodajnem nastopu zelo resno razmisliti.

L. J.

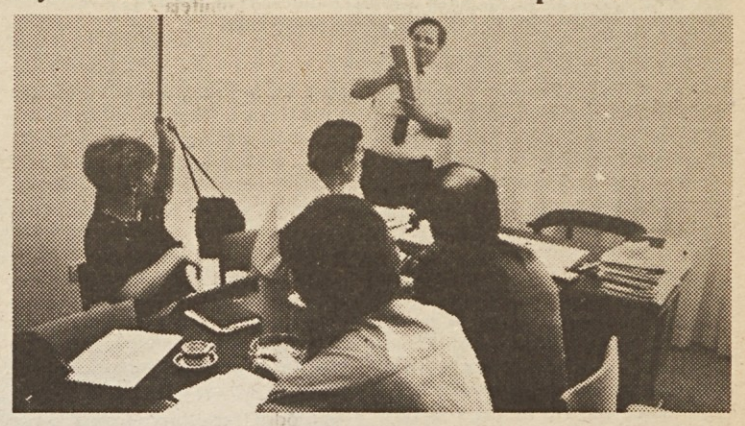

Zgoraj: Čiro Vušanović ob vhodu v titograjsko predstavništvo. Spodaj: sodelavci so Čiru čestitali ob vselitvi v nove prostore.

Pred novim titograjskim predstavništvom so se zbrali Marketingovi delavci iz Ljubljane in vodje predstavništev. Z leve na desno: Zakir Mulaosmanović, Vlatka Bilić, Čiro Vušanović, Višnja Manestar, Marjan Gams, Marija Trojanšek, Silvan Bandel, Vesna Knežević, Ljubiša Jocić in Toni Ukajdari.

Miletu Jovanoviću v spomin

Z besedami ne moremo povedati, kako nas je prizadela smrt našega dolgoletnega vodje predstavništva Beograd, Mileta Jovanovića in koliko neizpolnjenih ciljev in želja je odnesel v prerani grob.

Že smo upali na najboljše in skupaj načrtovali njegovo vrnitev med nas, toda zahrbtna bolezen ni mirovala in ga je iztrgala iz naše sredine. Ne moremo najti besed, s katerimi bi ga opisali tistim, ki ga niso dobro poznali. Bil je pravi tovariš in dober sodelavec. Velika je njegova zasluga za današnji ugled našega predstavništva v Beogradu, kjer je delal od marca 1977 in ogromno prispeval k utrditvi tega predstavništva tako poslovnem kot tudi v strokovnem pogledu.

Ne moremo se sprijazniti, da ga ni več med nami in težko nam je, da smo ga izgubili iz naše sredine.

Zahvaljujemo se mu za vse, kar je naredil.

Hvala in slava mu!

Sklepi sozdovega delavskega sveta

Sozdov delavski svet je na 3. seji, ki je bila 2. septembra 1986, sprejel naslednje sklepe:

1. Dušan Mestinšek se kot delegat DO Telekom imenuje v svet počitniške skupnosti.

2. Delavski svet SOZD IMP ponovno poziva TOZD Alchrom, naj takoj imenuje delegata v svet počitniške skupnosti in DO Livar delegata v odbor za SLO in DS. Imena svojih delegatov naj sporočijo pravni službi SOZD IMP.

Najpomembnejša točka dnevnega reda je bila določitev sprememb in dopolnitev dveh glavnih sozdovih samoupravnih aktov, to je Samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD IMP in Statuta SOZD IMP, o čemer je delavski svet sprejel naslednje sklepe:

3. Delavski svet SOZD IMP določa predlog sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD IMP v naslednjem besedilu:

a) V 10. členu se pod točko X. črta 7. alinea — besedilo: »— dijaški in študentski domovi (tozd Izobraževalni center)«.

b) V 11. členu se točka 1.2. spremeni ter se glasi: »1.2. — Inženiring — organizacija, posredovanje in vodenje kompleksnih poslov (investitorski, izvajalski, tehnološki in prodajni inženiring) iz vseh glavnih in stranskih dejavnosti DO in TOZD v sestavi sozd IMP, vključno z vodenjem vseh vrst gradbenih del ter postavitvijo tehnologije.«

c) V 11. členu se pod točko B) v 4. točki črta besedilo »otroški in mladinski«.

Na koncu se točki B doda 6. točka, ki se glasi:

»6. izobraževanje — izobraževanje za izpopolnjevanje strokovne izobrazbe, izvajanje programov za usposabljanje, organiziranje in izvajanje izobraževanja iz dela in ob delu, organiziranje internih strokovnih seminarjev in tečajev za delavce IMP in delavce drugih organizacij združenega dela.«

e) V 54. členu 13. točka postane 8. točka, 8. postane 9. točka, 9. do 12. točka postanejo 10. do 13. točka.

f) V 55. členu se številka 7 zamenja s številko 8.

g) V 56. členu se v prvi vrstici številka 9 zamenja s številko 10, v tretji vrstici se številka 10, 11 in 12 spremenijo v številke 11, 12 in 13, za besedo »točke« se doda beseda »pa«, vejica za besedo »Marketing« pa se spremeni v piko.

h) 70. člen se spremeni in se glasi:

»Izobraževalna dejavnost obsega: izobraževanje za izpopolnjevanje strokovne izobrazbe, izvajanje programov za usposabljanje, organiziranje in izvajanje izobraževanja iz dela in ob delu, organiziranje internih strokovnih seminarjev in tečajev za delavce IMP in delavce drugih organizacij združenega dela.«

i) Za 65. členom se kot 66. člen določi dosedanji 70. člen ter se ustrezno spremenijo ostali členi (66., 67., 68., 69. člen postanejo 67., 68. in 70. člen).

Doda se nov 94. člen, ki se glasi:

»Udeleženke tega sporazuma soglašamo z združitvijo tozd IC s tozd Marketing.«

4. Delavski svet SOZD IMP določa predlog sprememb in dopolnitev statuta SOZD IMP v naslednjem besedilu:

a) V 9. členu se točki 1.1. in 1.2. spremenita ter glasita:

»1.1. Inženiring-organizacija, posredovanje in vodenje kompleksnih poslov

1.2. Investitorski, izvajalski, tehnološki in prodajni inženiring iz vseh glavnih in stranskih dejavnosti DO in TOZD v sestavi SOZD IMP, vključno z vodenjem vseh vrst gradbenih del ter postavitvijo tehnologije.«

b) V 10. členu se v 4. alinei črtajo besede: »otroški in mladinski« ter se doda nova 6. alinea, ki se glasi: »— izobraževanje«.

c) V 55. členu se v 2. odstavku v tretji vrsti črtajo besede »in vodja oddelka za informiranje« ter predzadnji stavek.

d) V 85. členu se 2. odstavek spremeni in se glasi:

»člani odbora so:

— po en član sekretariata ali stalne akcijske konference ZK DO združenih v SOZD,

— predsednik KOS SOZD,

— predsednik koordinacijskega odbora ZSMS SOZD,

— predsednik delavskega sveta SOZD,

— generalni direktor SOZD.«

e) V 86. členu se prva alinea spremeni ter se glasi:

»— spremlja in pripravlja ocene varnostnih razmer in obrambnih priprav ter jih posreduje delavskemu svetu v obravnavo in sprejem.«

5. Delavski svet SOZD IMP razpisuje referendum o predlogih:

a) sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD IMP,

b) sprememb in dopolnitev statuta SOZD IMP.

Predlog sprememb zgoraj navedenih aktov se objavi na oglasnih deskah DO in tozd.

Referendum se razpisuje v vseh TOZD in EDO v sestavi sozd IMP. Referendumi naj se opravijo v času med 18. septembrom in 20. oktobrom 1986. Delavski svet vsake tozd oz. EDO določi znotraj postavljenega roka točen datum in kraj izvedbe referenduma.

V nadaljevanju sklepa je še natančno predpisano, kako naj bodo referendumi izvedeni in imenovana je tudi komisija za izvedbo referenduma.

Na tej seji je sozdov delavski svet sprejel tudi sklep o razpisu del in nalog sozdovih vodilnih delavcev in sicer je to sklep:

6. Delavski svet sozd IMP razpisuje dela in naloge delavcev s posebnimi pooblastili:

1.) namestnika generalnega direktorja,

2.) pomočnika generalnega direktorja za področje ekonomske in poslovne organizacije

3.) pomočnika generalnega direktorja za tehnična in razvojna vprašanja,

4.) pomočnika generalnega direktorja za pravno samoupravno področje.

S sklepom je bila tudi določena zahtevana strokovnost kandidatov in imenovani predstavniki delavskega sveta v razpisni komisiji.

Nato je delavski svet razpravljal o načrtovani gradnji nove tovarne avtomatike in sprejel naslednji sklep:

7. Tozdu Trata Avtomatika se odobri združena sredstva v višini 800.907 din za realizacijo investicije razširitev in modernizacija proizvodnje.

Pod posebno točko so delegati obravnavali probleme pri združevanju sredstev, o čemer so sprejeli naslednje tri sklepe:

9. Delavski svet SOZD IMP poziva DO PMI, da na podlagi pravilnika o združevanju sredstev za zboljšanje in razširjanje materialne osnove dela nemudoma združi sredstva po zaključnem računu za leto 1985.

10. Interna banka IMP naj uveljavi sanacije po cit. pravilniku.

11. Dopis št. MM/dir. Pe/Zm-2058 z dne 2. 9. 1986, ki ga je delavskemu svetu SOZD IMP na današnji seji prebral tov. Sagaj Bogdan, delavski svet SOZD IMP odstopa strokovnemu kolegiju SOZD IMP; le-ta o svojih stališčih obvesti delavski svet SOZD IMP in delavski svet Montaže Maribor.

Kako napreduje uvajanje računalniških obdelav podatkov

Računalnik izvaja vedno več različnih nalog

V vse več IMP-jevih delovnih organizacijah že uporabljajo računalniške terminale, vključene v enoten računalniško podprt informacijski sistem. Kako daleč smo z razvojem aplikacij? Kaj nam omogoča računalnik in kakšne koristi nam prinaša? V tem članku bomo obravnavali eno od aplikacij — to je računalniško vodenje proizvodnje. Za obravnavo ravno te aplikacije smo se odločili, ker je od vseh sedanjih aplikacij najbolj kompleksna in obenem takšna, da bi morala neposredno prispevati k boljšemu poslovanju.

Računalniško vodenje proizvodnje v IMP-ju ni novost, saj so aplikacijo s to nalogo razvili že na IBM-ovem računalniku in so jo prvi proizvodni tozdi uporabili leta 1979, je povedal Stane Murovec iz Službe za elektronsko obdelavo podatkov. Seveda IBM-ov računalnik ni nudil takšnih možnosti, kot jih novi Deltin, pa je bil tudi obseg proizvodne aplikacije skromnejši. Na osnovi opredeljene tehnologije je obdelava omogočala avtomatsko izpisovanje delovne dokumentacije — ali z drugimi besedami: Na osnovi kosovnic in tehnoloških postopkov je računalnik avtomatsko razpisal izdajnice, predajnice delovne listke. IBM-ov računalnik je imel premajhne zmogljivosti, da bi to obdelavo povezali z obračunom proizvodnje in vodenjem zalog, kar je bistvenega pomena za vodenje proizvodnje. Obračun proizvodnje so sicer lahko delali tudi na prejšnjem računalniku, toda to je bila posebna obdelava, kar je nujno pomenilo časovni zamik. So pa že v okviru te obdelave izvajali tudi kalkulacije cen za izdelke in tako imenovano statično planiranje. Statično planiranje so rekli, ker je računalnik za določeno nalogo (npr. izdelava določenega števila proizvodov) lahko izračunal potrebe po materialu in proizvodnih kapacitetah, vendar ne da bi upošteval trenutno stanje v proizvodnji.

Po odločitvi, da se IMP opremi z novimi računalniki tipa VAX, smo se odločili, da ne bomo prenašali programov s starega na nov računalnik, temveč da bomo vse aplikacije zasnovali povsem na novo. S tem smo se izognili slabostim starih aplikacij, ki so bile pogojene z omejitvami malega in zastarelega računalnika IBM — SISTEM/3. Upoštevaje možnosti, ki jih nudi nova tehnologija smo si zastavili sledeče cilje:

1.) Vsaka aplikacija naj bo sestavni del celovitega informacijskega sistema IMP-ja. Podatki naj se zajemajo samo enkrat in to na mestu njihovega nastanka.

2.) Aplikacije morajo izkoristiti prednosti sodobne računalniške tehnologije: Terminali na vseh lokacijah, v omenjenem obsegu tudi tiskanje na lokacijah.

3.) Dnevno ažurna banka podatkov mora v vsakem trenutku omogočati vpogled v trenutno stanje sistema.

4.) Aplikacija proizvodnje, ki se sedaj imenuje proizvodni informacijski podsistem, ima naslednje cilje:

— V celoti nadomestiti obstoječo aplikacijo na starem računalniku.

— V povezavi z nabavo in prodajo omogočati vodenje zalog vključno z vpogledom v trenutno stanje na skladiščih.

— Omogočiti vpogled v obremenitve proizvodnih kapacitet in doseči čim višjo stopnjo terminiranja s pomočjo računalnika.

— Neposreden prenos podatkov iz proizvodnega podsistema v obračun materialov, polizdelkov in izdelkov ter osebnih dohodkov.

To so cilji — poglejmo, v kakšni meri so že uresničeni!

1.) Načela celovitosti se držimo v največji možni meri. Aplikacijo proizvodnje uvajamo po tozdih sočasno z nabavo, prodajo in obračunom materialov, polizdelkov in izdelkov. Izjema je povezava z OD, ker ta aplikacija še ni zaživela.

2.) Še vedno nas tare pomanjkanje opreme. Posamezni tozdi imajo le toliko terminalov in tiskalnikov, kot jih je bilo glede na dosedaj združena sredstva možno inštalirati in ne toliko, kot jih obseg dela dejansko zahteva. Porazdelitev po tozdih ni enakomerna. Tozdi, ki so se prvi vključili v delo na novem računalniku, imajo danes solidno pokrite osnovne potrebe, nekateri tozdi pa se sploh še niso vključili. Poseben problem so telefonske linije do nekaterih lokacij (Idrija).

3.) Omogočeno je neposredno ažuriranje celotne baze podatkov proizvodnega informacijskega podsistema, možni so tudi interaktivni vpogledi v vse te podatke. Spremljanje delovnih nalog je zaenkrat rešeno le po materialni strani, delovni listki se še ne hranijo v bazi podatkov.

4.) S 1. 1. 1986 so vsi tozdi, ki so uporabljali aplikacijo proizvodnje na ibm, prešli na nov sistem. Pridružili so se jim še nekateri novi proizvodni tozdi (Livar). Vodenje zalog so prevzeli tudi nekateri montažni tozdi (OV, KM, Em, MM, Blisk). Od predvidenega manjkajo še delovni listki in vse, kar je z njimi v zvezi (obremenitev proizvodnih kapacitet s terminiranjem, povezave z OD). Vodenje zalog in rezervacij materialov je prirejeno proizvodnim tozdom in ne rešuje problemov montaže. Nova aplikacija za montažerje, ki bo pokrila celotno spremljanje objektov, je v fazi razvoja.

In kako teče proizvodna aplikacija v praksi? O tem mi je pripovedoval Polde Škander iz Ikove Službe za poslovno organizacijo. Kot sem že napisal, krmiljenje proizvodnje z računalnikom zdaj še ni možno, pač pa ga uporabljajo za razpis proizvodne dokumentacije in, kar je izredno pomembno, za kalkulacije. Tudi tu je, konkretno v Iku, še omejitev, ker aplikacija zaenkrat zajema le direktne stroške (to je material, tuje storitve in osebni dohodek delavca, ki dela na določenem delovnem nalogu), medtem ko indirektne stroške ugotavljajo v masi prek bilance.

Stalno preverjanje kalkulacij — to je dejanskih proizvodnih stroškov za posamezne izdelke — je zlasti ob visoki inflaciji izredno pomembno. Tako v tozdu namreč sproti ugotovijo, kdaj cena določenega izdelka ne ustreza več, ker ne prinaša predvidene akumulacije.

Podatki za kalkulacije prihajajo naravnost iz proizvodnega procesa — in sicer je naloga nabavne službe dati sveže podatke o nabavnih cenah vhodnega materiala, medtem ko tehnološka služba da podatke, kateri sestavni deli so potrebni, koliko dela in na katerih strojih je potrebnega in kakšne so zunanje storitve (vse to je razvidno iz kosovnice, ki jo razvojno-tehnološki sektor naredi za vsak izdelek).

Pri načrtovanju proizvodnje si v praksi lahko danes že pomagajo z rezervacijo materiala, to je obdelavo, ki teče v okviru prodajne aplikacije. Ko prodajna služba podpiše določeno pogodbo, ima računalnik obdelavo potrditev naročila, kjer prikaže, koliko raznovrstnega materiala je potrebno zagotoviti, da bo proizvodnja lahko prevzeto obveznost izpolnila.

In kaj je potrebno še storiti, da bomo lahko uvedli računalniško krmiljenje proizvodnje v pravem pomenu besede?

Kot je rekel Polde Skander, zdaj ni več vprašanje zagotavljanja podatkov, pač pa jih je potrebno ustrezno povezati v obdelavo zalog in zmogljivosti (človeških in strojnih). Kot smo navedli, računalnik že ima v spominu kosovnice, iz katerih ugotavlja potrebne materiale, prav tako že ima podatke o številu strojev in delavcev in tudi že lansira proizvodno dokumentacijo. Za računalniško krmiljenje proizvodnje bo nato potrebno še vnašati podatke, kako so posamezne operacije opravljene in kdaj.

Kljub temu naloga ni lahka, saj je pri vodenju proizvodnje potrebno upoštevati ogromno različnih vplivov. Na primer: Tovarna dobi naročilo za določeno število izdelkov in računalnik bo razpisal serijo. Toda število izdelkov v tej seriji ni nujno enako številu naročenih izdelkov. Prav majhne serije se ne splača delati, na drugi strani pa tudi ni pametno narediti velike količine izdelkov, za katere se ve, da ne gredo dobro v prodajo. Upoštevati pa je treba tudi zaloge materiala, pa še mnogo je drugih vplivov.

Poseben — in zdaj glavni problem po besedah Staneta Murovca pa je, ker je tudi precej objektivnih razlik v poteku proizvodnje pri različnih delovnih organizacijah in proizvodnih programih. Individualna proizvodnja poteka precej drugače kot serijska, torej je potrebno tudi razviti ustrezne programe, ki bodo upoštevali te razlike.

LOJZE JAVORNIK

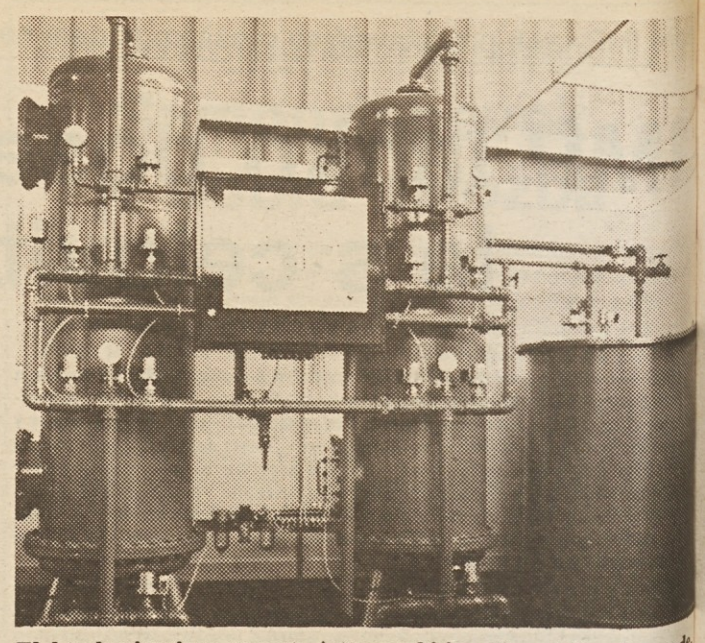

Elektrokovinarjeva novost: Avtomatski ionski omehčevalec vode.

Novo iz Elektrokovinarja

Za čistejše okolje

Ptujski Eko je v prvem letošnjem polletju dosegel lepe poslovne rezultate, saj je imel 685,501.559 dinarjev celotnega prihodka, kar je za 76 odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Od tega je ustvaril 227.942.041 dinarjev dohodka — ta je kar za 91 odstotkov večji od lanskega polletnega.

Dohodek je tozd v glavnem dosegel s prodajo elektromontažnih storitev in sistemov za pripravo in čiščenje vode.

Ekov čisti dohodek je znašal 153,318.861 dinarjev, kar je 32 odstotkov planiranega. Izplačali so 123,407.767 dinarjev osebnih dohodkov oziroma 30-odstotkov za letos predvidene mase. Neto osebni dohodek je znašal 66.997 dinarjev in je mnogo manjši od povprečnega osebnega dohodka v PMI-ju in v sozdu IMP. V sklade so razporedili približno 30 milijonov dinarjev — od tega 7,5 milijona dinarjev v poslovni sklad, 9,2 milijona dinarjev v rezervni sklad, 5,1 milijona v stanovanjski del sklada skupne porabe ter 8,2 milijona dinarjev za ostale namene sklada.

Kot je dejal Ekov direktor Karel Leskovar, se bo poslovanje tozda do konca leta približalo planiranim rezultatom. Letos imajo veliko težav z nekontinuiranim dotokom dela, kar povečuje proizvodne stroške preko načrtovanega obsega.

V omenjenem obdobju so bili več odsotni z dela, kot so predvideli s planom, predvsem zaradi bolniških staležev. V strukturi izostankov z dela je kar 39,3 odstotka bolniških izostankov. V 1. polletju letos so imeli v Eku povprečno 238 zaposlenih, kar je manj kot v istem času lani, ko je bilo zaposlenih 256 delavcev, pa tudi manj, kot so predvideli s planom, po katerem naj bi imeli 262 zaposlenih.

V Elektrokovinarju so v tem obdobju vlagali precejšnja finančna sredstva v osvajanje novih izdelkov. Izdelan je bil avtomatski omehčevalnik vode, ki je prvi tovrstni proizvod v Jugoslaviji. Omehčevalnik je v celoti avtomatiziran in izdelan iz domačih materialov ter po načrtih PMI-jevega razvoja.

Plod znanja in načrtov PMI-jevega razvoja je tudi kontejnerska biološka čistilna naprava. Mentor pri izdelavi te naprave je bil profesor Marko Meden.

Eko je zaključil tudi investicijo, predvideno v investicijskem programu in inovacijski nalogi iz leta 1984 ter s tem pridobil možnosti za doseganje višje kvalitete izdelkov in skrajšanje dobavnih rokov. Že v nekaj mesecih se je pokazalo, da je produktivnost v proizvodnji porasla za približno 9,5 odstotka.

Da je proizvodni program postal zanimiv tudi za kadre, ki jih je v tozdu vedno primanjkovalo, se vidi iz tega, da je Eko v tem obdobju zaposlil 4 inženirje z dokončano 1. stopnjo fakultete in dva diplomirana inženirja. Izpolnili so tudi tim delavcev v razvoju, tako da lahko razvoj sedaj sproti zasleduje in rešuje problematiko priprave vode in kemičnega čiščenja. Okrepili so tudi prodajno službo, vendar še ni v celoti usposobljena za prodajo Ekovih sistemov.

Trenutno jim prodajno funkcijo pomagajo opravljati sodelavci PMI-jevega razvoja. »Pri prodaji predvsem občutimo premajhno angažiranost sodelavcev iz Inženiringa, je potožil Ekov direktor Karel Leskovar, »najbolj pa Inženiringu zamerimo to, da se bolj usmerja v klasično prodajo, manj pa v inženirske posle.« Veliko sredstev je tozd vložil v propagandni material in v informiranje projektantskih organizacij. Skupaj z delavci Marketinga in Inženirskega biroja Maribor so organizirali v glavnih mestih vseh republik Jugoslavije informativne seminarje, na katerih so predstavili svoj proizvodni program.

Eko je začel razvijati tudi procesno opremo predvsem na področju površinske zaščite materiala. Kmalu bo izdelan avtomatizirani sesalec za abrazivne materiale, ki se uporablja predvsem pri zaščiti (peskanju) kovinskih površin v ladjedelništvu. Ta proizvod je razvil PMI-jev razvojni oddelek skupaj z mariborsko delovno organizacijo Tekol.

Vsi omenjeni izdelki so v fazi testiranja z izjemo ionskega omehčevalnika, ki je bil že testiran. Na jugoslovansko tržišče pa so prodali že dva taka omehčevalnika.

Ker se ekološki problemi zaostrujejo, se je Eko začel aktivno vključevati v njihovo reševanje. Novo področje, ki so ga začeli proučevati v razvoju, je cepljenje oljnih emulzij po kislem postopku.

Izdelujejo pa tudi pilotsko napravo, s katero se bodo ugotavljali rezultati postopka.

Trenutno ima tozd v obdelavi tudi precej projektov za čiščenje odpadnih voda.

Avgusta letos so v Eku podpisali pogodbo za izgradnjo čistilne naprave v DO Industrija usnja Vrhnika tozd Šmartno pri Litiji. Z deli so začeli 1. septembra, zaključili pa jih bodo 1. avgusta prihodnje leto. Skupna vrednost čistilne naprave v Šmartnem je približno 570 milijonov dinarjev. Samo dobava opreme in montaža, ki jo bo opravil PMI Maribor, je približno 220 milijonov dinarjev.

Da bi v Eku pospešili razvoj na področju priprave in čiščenja voda, so se odločili za podelitev večjega števila štipendij in sicer 9 za višje in visoke šole, eno štipendijo za študij na 3. stopnji (smer biologija). Imajo pa tudi enega delavca v razvojni službi, ki končuje tretjo stopnjo fakultete — smer kamija.

»Zavedamo se«, je povedal Elektrokovinarjev direktor Karel Leskovar, »da se lahko le z znanjem vključujemo v reševanje ekoloških problemov in prek tega tudi v prodaj opreme.«

Da bi hitreje razvijali in laže obvladovali posamezne projekte, so v Eku nabavili osebni računalnik z zmogljivostjo 520 kilobytov.

Računalnik so nabavili tudi za razvojno službo na osnovi združenih sredstev vseh PMI-jevih tozdov.

Tudi na področju elektromontažne dejavnosti je Eko napredoval, saj je večji del elektromontaže prestavil v montažo industrijske opreme, v regulacijo in računalniško vodenje — predvsem energije. Tako sodeluje z Inštitutom Jožef Štefan pri izdelavi računalniškega sistema vodenja energije v tovarni avtomobilov (TAM) Maribor.

MARIJA PRIMC

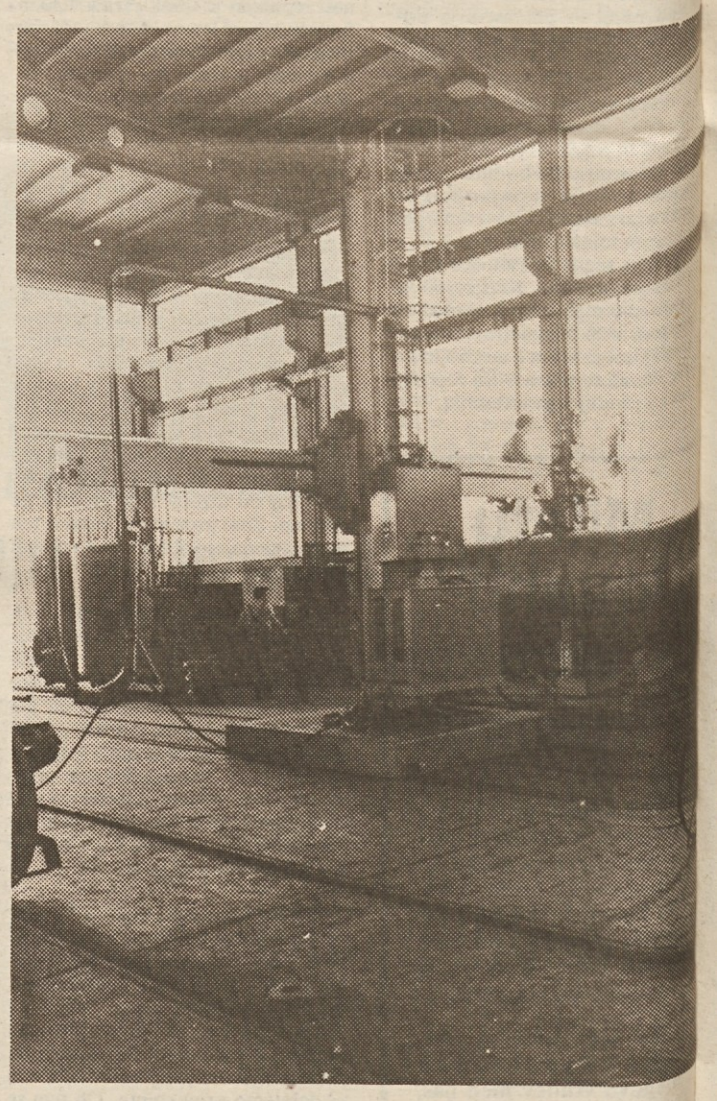

V Elektrokovinarju so avtomatizirali varjenje

Lani je Eko ob investiciji nabavil konzolni varilni stroj, ki je eden od ključnih strojev v tozdu in je tudi stalno zaseden. S tem strojem so lahko varijo razne posode različnih premerov in konstrukcije dolžine do 20 metrov. Z njim je možno variti vzdolžno in prečno. Posode je možno variti tudi znotraj, kar je posebno pomembno za varjenje tlačnih posod.

Proizvajalec stroja TPK Zagreb je bil presenečen, da so Ekovi delavci stroj usposobili (seveda ob pomoči dobavitelja) za varjenje tako hitro — v pičlih štirinajstih dnevih. S tem strojem je Eko precej pridobil na kvaliteti varjenja.

Celotna investicija varilnega stroja je znašala 25 milijonov dinarjev. Ta stroj je veliko pripomogel k izboljšanju delovnih pogojev, saj delavec na njem le nadzoruje proces varjenja pri tem ni fizično obremenjen. Pri postopku varjenja s tem strojem ni izločanja plinov in smradu kot pri klasičnih postopkih varjenja.

Z nabavo tega stroja se je v Eku zmanjšal obseg ročnega obločnega varjenja od 30 do 50 odstotkov — seveda odvisno od asortimenta proizvodov. Stroj obratuje v dveh izmenah.

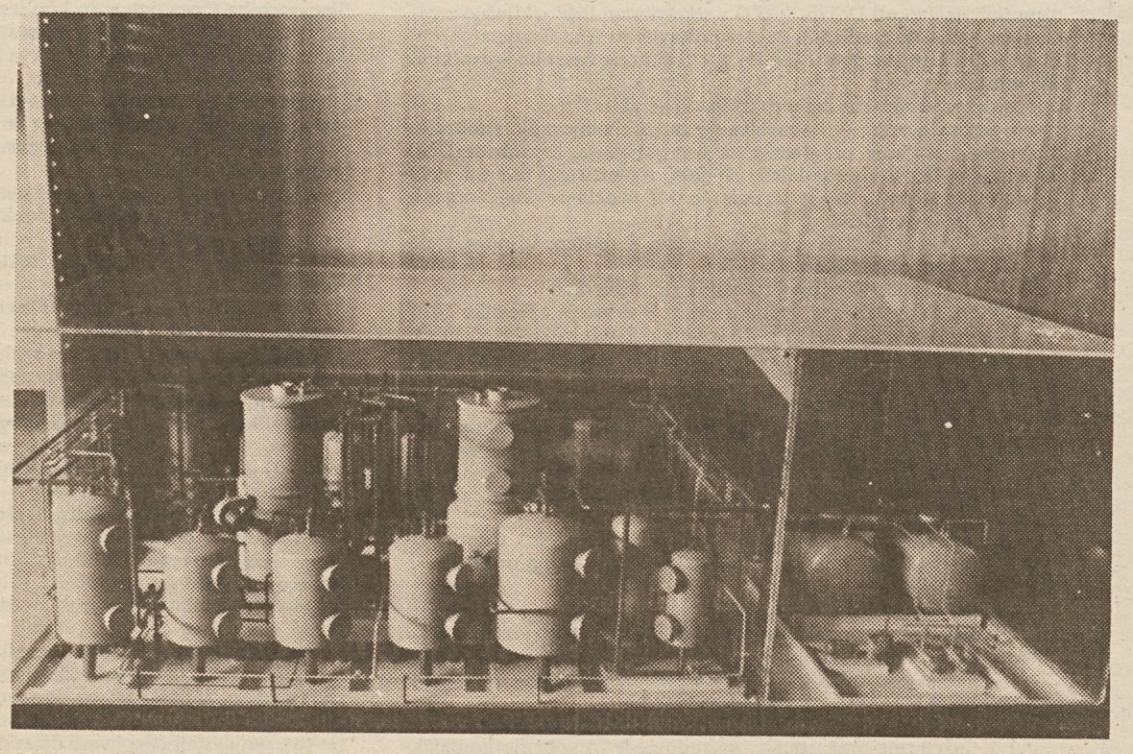

Maketa postrojenja za pripravo vode v ljubljanski Komunalni energetiki, za katero so vse naprave naredili v Elektrokovinarju.

Ten dosega pozitivne rezultate

Manjka strokovna sila

Direktor Tena Rado Šegula je glede gospodarjenja povedal, da so Tenovo lanskoletno izgubo pokrili solidarnostno v okviru IMP-ja, treba pa je upoštevati, da so posledice krize dolgotrajne, ki pa jih bodo sčasoma premostili. Imeli so velik kadrovski osip. To je delovno organizacijo močno prizadelo, saj je odšlo mnogo najbolj strokovnih delavcev. S tem je okrnjena glava delovne organizacije ter njena moč, potrebna pri uresničevanju planiranih nalog v letošnjem letu, je povedal Rado Šegula in zato je za Ten kadrovska krepitev zdaj ena najnujnejših akcij. Z vsemi močmi se trudijo pridobiti potrebne strokovnjake.

Tenov kolektiv je z veliko truda dokazal, da je kljub težavam sposoben obnoviti delovno organizacijo kar kažejo naslednji polletni rezultati.

Celotni prihodek je Ten dosegel v višini 1.130,319.139,64 dinarja in je za 5.99 odstotka večji, kot so ga planirali, in kar za 87,63 odstotka večji od lanskega polletnega.

Od tega so v tem času porabili 783.390.783,87 dinarjev kar je za 9,56 odstotka manj kot so planirali in za 52,26 odstotka več kot v lanskem polletju. Ostalo jim je za 61,97 odstotka več dohodka kot so planirali in za 233,64 odstotka več kot lani v tem času — to je 391.928.355,77 dinarjev.

Potem ko so poravnali vse družbene obveznosti, jim je ostalo še 309.775.698,47 dinarja čistega dohodka, ki so ga največ, to je 179.968.562,53 dinarja porabili za osebne dohodke. V sklad za stanovanjske potrebe so namenili 7.255.896 dinarjev, za druge potrebe skupne porabe 14 milijonov dinarjev, za poslovni sklad 76.551.149,94 dinarja ter za rezervni sklad 32 milijonov dinarjev.

Povprečni osebni dohodek na delavca v omenjenem obdobju je znašal 80.667 dinarjev.

Tenu se odpirajo novi posli, vendar, pravi direktor Šegula, jim gospodarske okoliščine zavirajo realizacijo poslovanja. Poleg tega pa jih še pesti pomanjkanje delovne sile zaradi odhoda nekaterih delavcev v prvem polletju. Da bi pa nadoknadili izpad realizacije prvih poletnih mesecev (julija in avgusta), je kolektiv Tena sklenil, da bo dve septembrski soboti delal, da bi pokril ta izpad. M. P.

Pogled na proizvodno skladiščne prostore, ki jih gradi tozd Montaža Maribor.

Mariborčani gradijo prizidek

Mariborska Montaža si gradi proizvodno skladiščne prostore v velikosti 2000 kvadratnih metrov, pa garderobe, pisarne za skladišča, polnilnice akumulatorjev ter zaklonišče — ki ga doslej niso imeli — kar skupaj meri 500 kvadratnih metrov. To je zaključek investicije, ki so jo predvideli že v minulem srednjeročju kot prioritetno investicijo na nivoju sozda.

Od te investicije so v prejšnjem srednjeročnem obdobju zgradili približno 700 kvadratnih metrov tehnoloških prostorov in 1000 kvadratnih metrov proizvodnih delavnic.

Za sedanjo investicijo so se v Montaži odločili proti koncu lanskega leta. Do zaključka preteklega leta so bili že izdelani pripravljalna študija in idejni projekti, nekaj kasneje pa še investicijski program. V začetku februarja letos pa je bila z glavnim izvajalcem del Gradisom sklenjena okvirna pogodba za vsa dela in določena fiksna cena za objekt, ki bo zgrajen po sistemu »ključ v roke« z rokom zaključka del z letošnjim 31. decembrom; zaključek del za halo in garderobne prostore, pa za ureditev tehnoloških prostorov pa je določen rok za 31. januar v prihodnjem letu.

Hala, ki jo gradijo, bo dvoetažna — v spodnjem delu bodo obdelovalni stroji, v nadstropje pa bodo preselili skladišče polizdelkov proizvodne dejavnosti. Izpraznjene prostore v sedanjih halah pa bodo uporabili za sestavljanje programov s področja izkoriščanja odpadnih toplot, plinske tehnike in agroživilskega programa, saj za sestavljanje elementov potrebujejo več prostora in tudi večjo višino.

Zaklonišče nameravajo urediti kot dvonamenski prostor za potrebe arhiva. 200 kvadratnih metrov površin v novih prostorih pa je predvidenih za tehnološko pripravo, ki bo tako tudi lokacijsko tesneje povezana s samo proizvodnjo.

Garderobe je bilo potrebno razširiti zaradi Montažine dolgoročne usmeritve po krepitvi deleža serijske proizvodnje v skupni realizaciji, ki naj bi do konca sedanjega srednjeročnega obdobja dosegla obseg 50 odstotkov realizacije nasproti montažni dejavnosti.

Zaradi tako povečanega obsega dejavnosti se povečuje število Montažinih delavcev, ki so jim namenjeni povečani garderobni prostori.

Strojne inštalacije vgrajuje Montaža sama, električne pa ptujski Eko. »Glede na to«, je povedal direktor Montaže Maribor Borut Perhavc, »da združevanje sredstev na nivoju sozda — z izjemo lani — ni ustrezno zaživelo v praksi, smo bili prisiljeni vso omenjeno gradnjo financirati iz lastnih sredstev Montaže z delno pomočjo drugih PMI-jevih tozdov. Strokovne službe PMI so pravočasno dobile material o nameravani investiciji, prav tako pa obstaja sklep strokovnega kolegija PMI, da je potrebno gradnjo vsekakor vključiti v program prioritetnih investicij sozda, kar izhaja tudi iz preteklega srednjeročnga programa sozda. V Montaži do danes nismo prejeli nikakršnega odgovora oziroma stališča na poslano gradivo.«

Vsa dela pri gradnji zaenkrat potekajo v okviru postavljenega terminskega plana, ki ga na rednih tedenskih sestankih tekoče usklajujejo in tako ne prihaja do zamikov, ki bi ogrožali rok dokončanja del.

V okviru investicijskih vlaganj — čeprav to ni zajeto v investicijskem programu — je namenjenih približno 150 milijonov dinarjev za nakup osnovnih sredstev, od katerih so že kupili numerično krmiljeno abkant stiskalnico in brusni stroj.

Števila delavcev letos ne nameravajo povečati. Predvideno pa je, da bo potrebno v okviru srednjeročne usmeritve pridobiti 50 proizvodnih delavcev. M. P.

V torek, 8. septembra je Kmetijska zadruga Panonka organizirala dan kmetijskih proizvajalcev soboške občine. Ob tej priložnosti so na murskosoboških ulicah organizirali povorko, s katero so prikazali kmetovanje nekoč in danes. Stare čase sta med drugim obudila prvi murskosoboški traktor in kočija, današnje čase pa demonstracija sodobnih kmetijskih strojev. Na sliki: V povorki je bilo tudi 15 strojev iz Panonijinega proizvodnega programa. (Foto: Frku)

Dela, ki jih izvajajo naši tozdi

Sanacija komunalnih vodov v središču Ljubljane

Ovejevi monterji delajo na gradbišču na Wolfovi ulici in Prešernovem trgu pri napeljavi vročevodnega omrežja, pri sanaciji plinovodnega in vodovodnega omrežja. Na to gradbišče so prišli v začetku letošnjega avgusta, septembra pa so že zaključili 1. fazo vročevoda, dela na plinovodu in vodovodu pa so bila končana oktobra.

Monterji — na gradbišču jih je bilo povprečno od 6 do 8 — so delali po 12 ur dnevno, pa tudi ob sobotah. Dvanajsturno delo je postavil kot pogoj Komite za promet in zveze, da bi delo končali v čim krajšem času. Nadure bodo monterji delno kompenzirali, nekaj pa jim jih bodo plačali.

Na gradbišču je bil Ovejev vodilni monter Viktor Peterlin, vodja montaže pa Dionizij Valjevec.

Gradbeni izvajalec del je SCT Ljubljana. Investitor gradnje pa sta KEL Ljubljana in Plinarna. Vrednost IMP-jevih (ovejevih) del, ki so jih opravili na tem gradbišču je približno 78 milijonov dinarjev.

Kot je povedal vodja tega gradbišča Ovejevec Dionizij Valjevec, je bilo delo zahtevno zaradi težke dostave materiala na gradbišču pa tudi zaradi nepredvidenih sprememb del, ki so nastajale med gradnjo. Težave so imeli tudi v začetku, ko so prišli na gradbišče s postavitvijo kontejnerjev in s skladiščenjem materiala zaradi pomanjkanja prostora, kajti gradbišče je v strogem centru Ljubljane in je prostora malo.

Dela na gradbišču potekajo po planu, ki je bil postavljen z gradbenim izvajalcem del SCT-jem in KEL-om.

Oktobra se bodo naši monterji pomaknili z Wolfove ulice na Vegovo in tam nadaljevali delo. Kdaj pa bodo dela na Vegovi zaključili, pa pravi Valjavec, je odvisno od investitorjevega denarja.

M. P.

Posnetka z gradbišča. Zgoraj pogled proti Prešernovem trgu, spodaj trasa ob Trgu osvoboditve.

Dvigalo ima zdaj dela dovolj

Previsoki stroški

V tem obdobju je ta delovna organizacija dosegla 760,680.812 dinarjev celotnega prihodka — ta je za 132 odstotkov večji kot lanski polletni. Stroški poslovanja so se v primerjavi z lanskimi polletnimi povečali za 114,5 odstotka.

Delež porabljenih sredstev v celotnem prihodku pa meni direktor Dvigala Igor Bončina, je precej previsok tako da jim je komaj uspelo oblikovati rezervni sklad (v višini 12,400.000 dinarjev), sklad skupne porabe (8,300.000 dinarjev) in poslovni sklad (11,183.000 dinarjev). Za osebne odhodke so porabili 184,285.000 dinarjev. Povprečni osebni odhodek na zaposlenega v juniju pa je bil 115.874 dinarjev.

Delavci Dvigala, je dejal Bončina, smatrajo, da so Dvigalovi osebni dohodki prenizki, nekateri v IMP-ju pa ugotavljajo, da so previsoki. »Oboji imajo prav«, pravi Bončina. »Previsoki so za nedelo, pa prenizki za delo.«

»Z doseženimi poletnimi rezultati,« pa pravi direktor, »ne smemo biti zadovoljni, saj je stanje v Dvigalu še vedno kritično. Vzroki za takšno razmišljanje so v doslej nerazrešljivih problemih kot so neustrezno planiranje in premajhen fizični obseg proizvodnje, ter preslaba in neenaka kakovost naših izdelkov, predolgi dobavni roki, preveliki stroški proizvodnje in poslovanja, nepoznavanje planiranja — tako razvojnega kot tudi operativnega. Vse omenjene slabosti so posledica naše neučinkovitosti, ki se imenuje nered, n delavnost, nedisciplina. Res pa je, da na poslovanje vplivajo tudi zunanji razlogi, vendar pa so najpomembnejši notranji.«

Kakšna je prognoza za naprej?

Z delom so v Dvigalu dobro založeni še za štiri mesece. Nimajo pa dovolj ljudi za delo.

»Za naprej«, pravi Bončina, »ostaja naš proizvodni program dvigalogradnja, ki jo je treba do potankosti dodelati, tako mora Dvigalo postati in bo tudi postalo prvi in najkvalitetnejši proizvajalec in monter dvigal. Temu cilju bodo v Dvigalu podrejene vse naloge.«

M. P.

Poglejmo tudi tuje izkušnje!

Poti do inovacij

O inovacijah doma je bilo v naših virih informacij že dosti napisanega in gotovo bo v prihodnje še več, če bomo hoteli ujeti korak z razvitimi. Kako pa je z inovacijami v razvitih industrijskih državah pa skušajmo ponazoriti s sledečim prispevkom.

Pred 10 ali več leti je bilo možno videti razliko med firmami, ki so skrbele za inovacije ter onimi, ki niso. Danes teh razlik ni in se zdi vsakemu samoumevno, da so inovacije nuja. Ločijo pa se firme le po tem, da ene vedo, kako uspešno priti do inovacij in da druge sicer želijo več inovacij, pa ne vedo kako. V obeh primerih pa so vsi argumenti v prid inovacij široko sprejeti.

Raziskave inovacij kažejo na dve pomembni ugotovitvi:

1. Inovacije se da voditi (firme so razvile poti, da so nagibi v prid inovacij stalni).

2. Vrhovno vodstvo firm jemlje vsako vprašanje inovacij zelo resno in ga podpira.

Ko govorimo o inovacijah, večina mislimo o inovaciji kakšnega proizvoda ali nove tehnologije. Te inovacije imajo že precejšnjo tradicijo in obstajajo še danes. Dodatno k temu pa se pojavljajo inovacije, ki dajo materialne koristi mnogo hitreje.

Naj navedemo samo nekatere:

— finančne inovacije
— inovacije v vodenju
— inovacije v strategiji podjetja
— strukturne inovacije.

Zanimiv je pogled, kako se porodi ideja za določeno inovacijo. Ločimo dva načina:

1. Ideja z vrha vodstva podjetja — tako imenovani proces od zgoraj navzdol (to velja predvsem za inovacije, ki potrebujejo velike investicije ter takšne z velikim rizičnim faktorjem).

2. Ideje, ki prihajajo od delavcev v proizvodnji in ostalih fazah delovnega procesa od spodaj navzgor — tako imenovani proces mehurčkov. To je izvor predvsem »lahkih inovacij«, ki se dajo hitro uresničiti ter lahko hitro povečajo uspeh podjetja. Take inovacije pa lahko nastajajo le, če v firmi vlada primerna klima. Predvsem so pa tu poleg vzdušja pomembne tudi stimulacije.

Uspešna inovativna podjetja torej sistematično iščejo nove možnosti v inovacijah, saj vedo, da brez njih ni napredka in prednosti pred ostalimi v hudem boju za obstanek. F. VESELKO

Pristop k izdelavi računalniških programskih paketov za tehnično uporabo

Neuporabljeno znanje je mrtev kapital

Uporaba računalnika se širi in s tem se ne spreminja le način njegove uporabe, temveč tudi pristopi k izdelavi programskih paketov, ki so še posebno zahtevni v branžah, ki niso dosegle zadostne stopnje formalizacije. Predvsem želimo danes visoko fleksibilnost zmožnosti komuniciranja med računalnikom in uporabnikom, upravljati želimo s sistemi, ki niso prazni (ki jih ni potrebno oskrbovati z aplikacijami), predvsem želimo preiti v nivoje, na katerih diskutiramo o elementih cele indstitucije in o kombiniranju institucij, želimo dojeti prednosti standardizacije (so industrije, ki tega še danes niso dojele) itd. Pri tem ugotavljamo, da so za izpolnitev teh želja le najboljši komaj dovolj sposobni, da hitrega razvoja s povprečneži ni mogoče doseči, da je kapital brez dobička zlo, znanje brez veljave pa tudi. Če se strokovni kadri ne bodo z dovolj visoko dinamiko šolali v novih znanjih in bodo istočasno želeli aplikacije izdelovati sami, bodo odločitve na tem področju še vedno nestrokovne, neznanstvene, uveljavljali se bodo še vedno interesi po načinu dela s starimi pristopi itd.

Skušajmo na ta prispevek gledati le nekako kot poskus nekega šolanja. V dani situaciji bo naš pristop k posredovanju nekih novih znanj slonel na praktičnem primeru, ki nosi v sebi vse tiste ideje, ki so tako značilne pravzaprav pri vseh vrstah tehničnih programov.

Ideja za ta sestavek se mi je porodila na sestankih delovne skupine za računalništvo.

Vzemimo kot primer lamelni prenosnik toplote, ki ga v klimatizaciji uporabljamo za gretje ali hlajenje zraka in za katerega želimo izdelati računalniški program. Kaj sploh želimo? Napisali bomo nekaj najpomembnejših možnosti, ki nam jih mora nuditi.

1. Nepopoln izračun za hitre ocene (način 2)

Pri tem načinu želimo le izračun vrst prenosnika in nas ne zanimajo sicer potrebne korekture določenega števila vhodnih podatkov. Rezultate, ki se nanašajo na vodno stran lahko uporabljamo le, če je teoretično število vrst prenosnika npr. NT = 3.82 zelo blizu izbranemu (praktično izvedljivemu), npr. N = 4.

Na **sliki** je vidno, da se lahko tlak v nasprotnem primeru na vodni strani v dejanskih razmerah razlikuje tudi za 9671 — 2512 = 7159 Pa, kar pa je zastrašujoča napaka.

2. Popoln izračun z dodatnimi ukrepi na zračni strani

Ta način želimo tokrat, kadar teoretično število vrst prenosnika, npr. NT = 3.32 odstopa od praktično izvedljivega, npr. N = 4 za več kot 0.5 vrste. V tem primeru je zelo verjetno, da bo sprememba temperature izstopnega zraka za 0,5°C (pri grelniku v minus, pri hladilniku v plus) zmanjšala število vrst prenosnika vsaj za eno vrsto, saj so tedaj hitrosti vode znotraj prenosnika večje in zato tudi večja prestopnost toplote. Od vhodnih podatkov je potrebno spremeniti le enega — temperaturo izstopnega zraka. Pri hladilniku zraka se lahko pri tem ukrepu zgodi, da se število vrst prenosnika zniža celo kar za nekaj vrst in to zato, ker je število Reynoldsa naraslo **(slika 1)**.

V kolikor s tem ukrepom ne bi uspeli, moramo zmanjšati lamelno razdaljo kar pa pomeni zopet popravljanje vhodnega podatka in vplive na proizvodnjo.

3. Popoln izračun z dodatnimi ukrepi na vodni strani

Ta način želimo takrat, kadar teoretično število vrst prenosnika, npr. NT = 3.72 odstopa od praktično izvedljivega, npr N = 4 za manj kot 0.5 vrste. Od vhodnih podatkov je potrebno pri tem načinu v obliki izhodnih podatkov popraviti predvsem naslednja vhodna podatka: temperaturo vstopne in izstopne vode. Možnosti za to je več in sicer:

3.1.)Z izračunom dejanske izstopne temperature vode (način 1)

Pri tem izračunu želimo razliko med teoretičnim in dejansko izvedljivim številom vrst prenosnika eliminirati tako, da ugotavljamo vplivnost te razlike na dejansko izstopno temperaturo vode. Način 1 se naj prekine, če preseže temperaturna razlika na vodni strani 30°C in če pade temperatura izstopne vode pod 30°C. Tedaj je zelo verjetno, da se bo pretočna količina vode tako zmanjšala, da bo povzročila premajhne prestopnosti toplote in premajhne tlake in zato potrebo po spremembi vezave cevi znotraj prenosnika. Omogočena mora biti možnost, da ukinemo omenjene omejitve, oziroma nadaljujemo izračun z drugimi način.

Vpliv tega načina na količino pretočne vode in njenega tlaka in s tem posredno na izračun ventila in črpalke prenosnika je viden na **sliki 2.** Očitno je, da bi bilo v danem primeru bolje zmanjšati medlamelno razdaljo.

3.2.) Z izračunom dejanske izstopne temperature vode pri spremembi vstopne temperature vode (način 3)

Pri tem izračunu, ki je vedno nadaljevanje predhodnega, želimo pri konstantni temperaturni razliki, ki jo omejimo na 30°C, s paralelnim nižanjem tako vstopne kot tudi izstopne temperature vode tako prilagoditi logaritemsko temperaturno razliko prenosnika, da bo mogoče eliminirati razliko med teoretičnim in praktično izvedljivim številom vrst prenosnika. Način 3 je primeren predvsem za grelnike zraka.

4. Maksimalni izračun (način Ø)

Ta način želimo uporabiti takrat, kadar moramo pri podanem številu vrst prenosnika in pri ostalih zahtevanih vhodnih podatkih izračunati dejansko izstopno temperaturo zraka. Pri tem načinu morajo biti vsi vplivi tlaka vodne strani na vezavo cevi znotraj prenosnika izključeni. Način zahteva dodatne iteracijske metode.

5. Upoštevanje vplivnosti tlaka na vodni strani na vezavo cevi znotraj prenosnika

Ta način želimo vzporedno skoraj pri vseh predhodnih načinih preko predpisane najnižje in najvišje, glede na delovanje regulacijskega ventila še sprejemljive tlačne meje. Tu so vplivi na spremembo vhodnih podatkov možni predvsem s:

— spremembo vezave cevi znotraj prenosnika,

— spremembo že izračunanega števila vrst prenosnika, kar je možno preko zmanjšanja lamelne razdalje ali spremembe temperaturne razlike na vodni strani.

6. Optimizacijo glede na investicijske in obratovalne stroške

S stališča proizvodnje je potrebno upoštevati, da so vrste prenosnika cenejše od lamel, kar pomeni, da je prenosnik z manj vrstami in gostejšimi lamelami cenejši od obratnega primera. Prav tako so s stališča proizvodnje vezave cevi znotraj prenosnika in medlamelne razdalje tipizirane in omejene na minimalno število variant.

S stališča pogonskih stroškov želimo na vodni strani prenosnika čim večjo temperaturno razliko, da je pretočna količina vode in s tem njen tlak čim nižja, vendar pa mora pri tem hitrost vode ostati v mejah med 0,3 in 3m/s, da so zagotovljeni tako dovolj ugodni pogoji za toplotno prestopnost na vodni strani.

Da bi uspeli v tej fazi izračuna doseči kompromis med proizvajalcem in projektantom, si želimo predvsem med 5 in 10 variant izračuna, med katerimi se odločimo za najprimernejšo.

7. Upoštevanje načina regulacije pri izračunu prenosnika

Ta način, ki nam jo računalniški program mora nuditi, v bistvu le omejuje uporabo nekaterih že opisanih možnosti. Nekaj vplivnosti regulacije prenosnika na njegovo odločitev je zbranih v **sliki 3.** V nekaterih primerih je potreben celo posvet s projektantom klimatizacijskih naprav.

8. Upoštevanje omejitev pri proizvodnji prenosnika

Očitno je, da proizvajalec ne more prenosnika izdelati z neskončno ali zelo velikim številom vrst (na **sliki 1** je izračun pokazal 10.75 vrste, največ pa jih je lahko le 8). V tem primeru je potrebna korekcija ali lamelne razdalje ali vezave cevi znotraj prenosnika ali pa v posvetu s projektantom celo temperatur hladilne vode.

Program, ki naj se obnaša tako, kot smo v grobem opisali, prav gotovo ne more iti enostaven. Posebno pa ne, če bomo želeli uporabniku, ki naj bi bil z njim v tesnem kontaktu, omogočiti tudi:

— enostavno popravljanje samo tistih podatkov, ki to potrebujejo,

— sufliranje najbolj primernih vrednosti za tiste podatke, ki jih v trenutni situaciji ne poznamo dobro (npr: če ne vpišemo višine prenosnika, naj se vpiše kar enaka kot je dolžina, če ne vpišemo izstopne temperature vode, naj se vpiše pri grelniku za 20°C nižja od vstopne temperature vode, če ne vpišemo lamelne razdalje naj se vpiše standardna, itd.,

— logično verifikacijo podatkov (npr: izstopna temperatura vode ne more biti nižja od vstopne temperature zraka, ali lamelna razdalja ne more biti negativna, itd.)

— dodatno pomoč pri opisu in iskanju podatkov, ki jo mora uporabnik dobiti, če to želi (napotki s slikami),

— grafično predstavitev izračuna,

— obveščanje o izbranih načinih izračuna in vseh dogajanjih znotraj programa, tako da uporabnik ve za vzroke, ki so usmerili potek izračuna v drugo smer, kot je predvideval,

— večjezične tekste, za kar mora imeti program vse izpise zbrane v datotekah in ne v formatnih stavkih, itd.

Da bomo tak program lahko izdelali, je predvsem pomembno spremeniti odnos oz. stališča do podatkov. Danes poznamo za programiranje predvsem dva pristopa, in sicer:

— podatkovnega in

— funkcionalnega.

Oba pristopa sta enako pomembna in naj se izvedeta istočasno, da pri razvoju programa ne bomo:

— na določene podatke pozabili ali jih spregledali,

— zgrešili odvisnosni oz. relacije med podatki.

Podatkovni pristop da le grobo shemo podatkov, za podrobnejšo pa potrebujemo funkcionalni pristop. Dobre in slabe strani obeh pristopov so zbrane v **sliki 4.** Rezultat obeh pristopov je tako imenovana »mehurčkasta shema« podatkov.

V primeru našega programa je po podatkovni analizi očitno, da med podatki še kot dodatno ni prave hiearhije. Lahko rečemo, da imamo opravka s podatkovnim okoljem, kjer je velika večina podatkov istočasno vhodnih ali izhodnih in lahko le določene opredelimo le kot vhodne ali izhodne. Organizacija programa mora biti taka, da dele programa sproži le vzorec v podatkovnem okolju, oz. z drugimi besedami, program mora biti tudi več smeren in biti sposoben računati tudi »nazaj«.

Te zahteve obseg programa tudi podvojijo in zaradi nelinearne narave fizikalnih procesov skoraj redno zahtevajo dodatne specialne iteracijske postopke.

Da bo tak program živel in ga bo možno tudi dograjevati, je očitno, da mora biti grajen z visoko stopnjo modularnosti in da mora biti podprt z bazo podatkov.

Naj bralca ne moti, da so vsi primeri izračunov narejeni na ročnem inženirskem računalniku HP-41CX. Na **sliki 5** je prikazana organizacija programa.

DRAGO GOLI

```
HLADILNIK
I M P KLIMAT

OZNAKA                 314.606
                        29.273
HV121 V20.              13.626
30.C 1000/11.           19.466
83.P C4./CU-AL         646.500
                         1.292
ZRAK                    10.250
                         0.572
VZ=21,127. M3:H       3.239-05
dH=12,240. J:KG        995.546
TZ=30.6/18.0 S
WZ=5.9 M/S
PZ=1,242. Pa

MEDIJ 0.%

MM=9,577. KG:H
TM=6.5/14.0 S
Re=2,767. L
PM=2,079. Pa

Q =83,448. W

d12 C4.
PM:50,000./200.
N=10.75 HT=1.00
```

```
HLADILNIK
I M P KLIMAT

OZNAKA              A    = 204.557   m2
                    AI   =  29.273   m2
HV121 V20.          Δtlog=  14.178   °C
30.C 1000/7.        k    =  26.375   W/m2K
53.P C4./CU-AL      α    = 953.787   W/m2K
                    ν    =   1.292   10-6·m2/s
ZRAK                tvsr =  10.250   °C
                    λv   =   0.572   W/mK
VZ=21,127. M3:H     Vv     4.666-05  m3/s/c.pot
dH=11,220. J:KG     ρv   = 995.546   kg/m3
TZ=30.0/19.0 S
WZ=5.9 M/S
PZ=790. Pa

MEDIJ 0.%

MM=8,779. KG:H
TM=6.5/14.0 S
Re=3,986. P
PM=3,825. Pa

Q =76,494. W

d12 C4.
PM:50,000./200.
N=6.99 HT=1.00
```

```
GRELNIK-NAC 2
I M P KLIMAT

OZNAKA
                         71.797
                         62.434
GV121 V45.               50.459
64.C 2150/2.             40.615
32.P C4./CU-AL        2,464.345
                          0.395
ZRAK                     75.000
                          0.664
VZ=28,920. M3:H        5.669-05
TZ=17.0/32.0 S          968.675
WZ=1.8 M/S
PZ=14. Pa

MEDIJ 0.%

MM=6,326. KG:H
TM=85.0/65.0 S
Re=15,847. T
PM=9,671. Pa

Q =147,140. W

d12 C4.
PM:50,000./200.
N=1.15 HT=1.00
```

```
GRELNIK-NAC 1 dTV<30
I M P KLIMAT

OZNAKA                   85.232
                         62.434
GV121 V45.               45.085
64.C 2150/2.             38.291
32.P C4./CU-AL        1,905.584
                          0.422
ZRAK                     70.000
                          0.660
VZ=28,920. M3:H        3.772-05
TZ=17.0/32.0 S          970.750
WZ=1.8 M/S
PZ=14. Pa

MEDIJ 0.%

MM=4,218. KG:H
TM=85.0/55.0 S
Re=9,873. F
PM=4,924. Pa

Q =147,140. W

d12VIt C4.
PM:50,000./200.
N=1.37 HT=1.00
```

```
GRELNIK-NAC 1 dTV>30
I M P KLIMAT

OZNAKA                  123.449
                         62.434
GV121 V45.               35.937
64.C 2150/2.             33.167
32.P C4./CU-AL        1,181.939
                          0.468
ZRAK                     62.500
                          0.653
VZ=28,920. M3:H        2.507-05
TZ=17.0/32.0 S          973.863
WZ=1.8 M/S
PZ=14. Pa

MEDIJ 0.%

MM=2,812. KG:H
TM=85.0/40.0 S
Re=5,916. F
PM=2,512. Pa

Q =147,140. W

d12VIt C4.
PM:50,000./200.
N=1.98 HT=1.00
```

vezava grelnika in hladilnika	uporaba načina izvajanja programa in izračun za določitev ventila
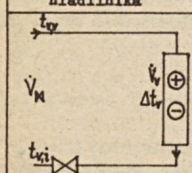	vedno način 1, saj minimizira $\dot V_v$ $\dot V_M = \dot V_v$
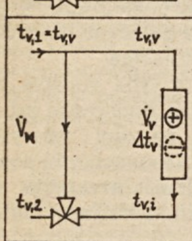	vedno način 1, saj minimizira $\dot V_v$ –če je $\dot V_M = \dot V_v$, je pri $P_{max}: t_{v,2} = t_{v,i}$ –če je $\dot V_M > \dot V_v$, je pri $P_{max}: t_{v,2} = t_{v,v} \pm \frac{\dot V_v}{\dot V_M} \cdot \Delta t_v$ način 3 lahko uporabimo le v dogovoru s projektantom, ki mora dovoliti znižano $t_{v,1}$
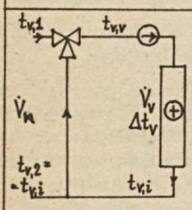	vedno način 1, saj minimizira $\dot V_v$; če način še ni mogel določiti dejanske temperature izstopne vode, nadaljujemo izračun z načinom 3 –če je $t_{v,1} = t_{v,v}$, je pri $P_{max}: \dot V_M = \dot V_v$ –če je $t_{v,1} > t_{v,v}$, je pri $P_{max}: \dot V_M = \dot V_v \frac{\Delta t_v}{t_{v,1} - t_{v,i}}$
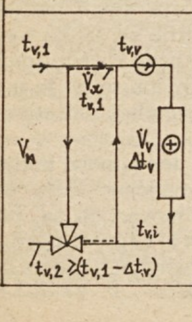	vedno način 1, saj minimizira $\dot V_v$, če način še ni mogel določiti dejanske temperature izstopne vode, nadaljujemo izračun z načinom 3 –če je $t_{v,1} - t_{v,2} = \Delta t_v$, je pri $P_{max}: \dot V_M = \dot V_v$ –če želimo $\dot V_M > \dot V_v$, je pri $t_{v,2} > (t_{v,1} - \Delta t_v)$ in pri $P_{max}: \dot V_M = \dot V_v \frac{\Delta t_v}{t_{v,1} - t_{v,2}}$ $-\dot V_x = \dot V_M \frac{t_{v,1} - t_{v,2}}{t_{v,1} - t_{v,1}}$

Funkcionalni pristop (aktivnostni)

- Rezultati ali razredi rezultatov
- Podatki
- Računalniške rešitve (proces)
- Razvoj podatkovne strukture

Podatkovni pristop

- analiza podatkov
- Razvoj podatkovne strukture
- Pravila za ažuriranje podatkov
- Pravila za pomoč pri vnašanju podatkov
- Diagnostika v primeru nelogičnega vnosa
- pravila za "default" vrednosti
- Računalniške rešitve

LASTNOST	PRISTOP funkcionalni	PRISTOP podatkovni
metode dela odvisne od programske in strojne opreme	da	ne
uporabnik ima vpliv na podatke	ne	da
podatki so razvrščeni po naših občutkih in to predvsem v smislu našega aplikativnega pogleda na program	da	ne
spremembe v datotekah zahtevajo programiranje programa ali poseganje vanj	da	ne
kakovost podatkov je slaba, saj so neenotno opredeljeni, neprimerno dostopni in nudijo premajhen nadzor	da	ne
organizacija podatkov je prilagojena zahtevam računalniške obdelave	da	ne
organizacija podatkov ustreza informacijskim zahtevam večjega števila računalniških obdelav	ne	da
podatki se nenačrtovano podvajajo	da	ne
oblikovanje računalniškega programa je minimalno odvisno od podatkov	ne	da
podatki imajo relacijske povezave	ne	da
podatki služijo organizaciji in ne aplikaciji	ne	da

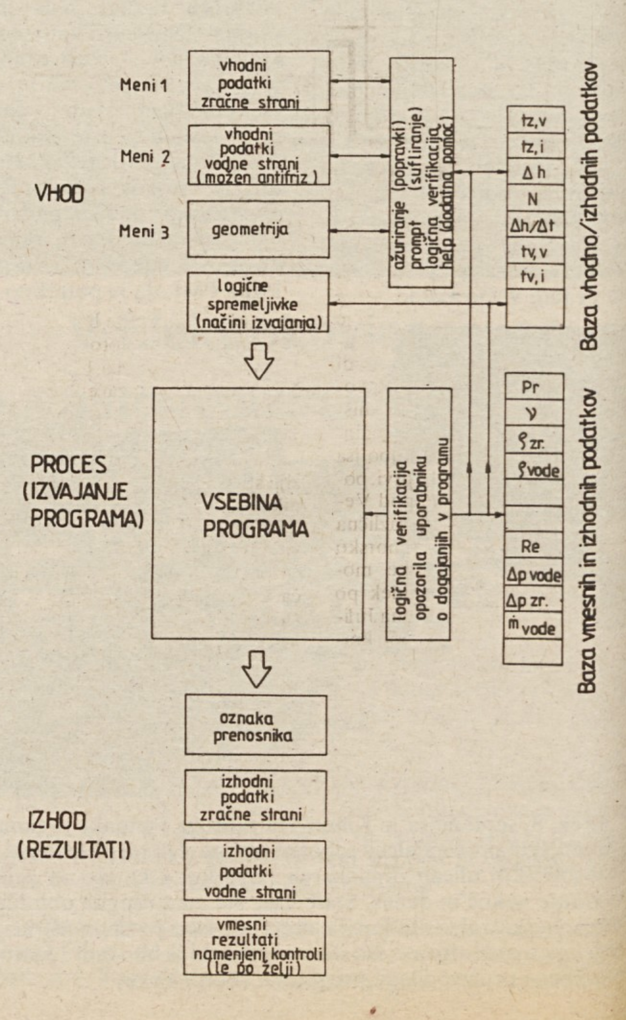

Usmeritve Kulturne komisije pri Republiškem sindikatu gradbincev

Vsi za kulturo

Da je zaživela tudi kulturna dejavnost med gradbinci Slovenije priča sestanek Komisije za kulturo pri Republiškem odboru sindikata gradbenih delavcev Slovenije.

Kulturni animatorji iz večjih gradbenih delovnih organizacij so se 10. septembra zbrali v Ljubljani, da bi ocenili dosedanje aktivnosti gradbincev na kulturnem področju. Kot eno osrednjih prireditev so osvetlili 8. Kulturno srečanje gradbenih delavcev, ki je potekalo koncem maja letos v Brežicah. Organizator tega srečanja je bil SCT. Na osnovi poročila, ki smo ga izdelali zadolženi za posamezna področja kulturnega ustvarjanja v naši delovni organizaciji pa je bilo slišati enotno mnenje, da je bil prav SCT doslej najboljši organizator takih srečanj. Pohvale smo bili deležni tudi od sekretarja Zveze sindikatov Slovenije Franca Hribarja. Da pa bi odmevnost, ki jo je doseglo letošnje kulturno srečanje ostalo prisotna v javnosti, so si člani komisije za kulturo, ki jo vodi Katjuša Borsan iz Novomeškega Pionirja zadali precej nalog.

Prva in največja naloga, ki jo bo komisija za kulturo reševala skupaj s predstavniki in sekretarjem ROS, je zbrati potrebna finančna sredstva za organizacijo kulturnih športnih in proizvodnih srečanj gradbincev. Jernej Jeršan, sekretar ROS je predlagal, naj posamezne komisije podajo oceno finančnih sredstev za svoje aktivnosti, nato pa bo na podlagi izračuna potrebnih sredstev podana rešitev financiranja gradbinskih aktivnosti. Po sedanjih predvidevanjih naj bi financiranje v prihodnje potekalo po ključu zaposlenih v gradbenih organizacijah. Svoj delež pa naj bi prispevale vse gradbene delovne organizacije, ne glede na udeležbo na kulturnih ali športnih srečanjih. Taka oblika financiranja naj bi delovala na gradbince vzpodbudno tako, da bi se v vsaki sredini čutila prisotnost kulturnega in športnega udejstvovanja. Prispevki na članstvo gradbincev v Republiškem odboru sindikata bo tudi materialni temelj prihodnjih 9. kulturnih srečanj, ki bo potekalo v organizaciji Vegrada iz Velenja. Zato je bil sprejet med drugimi tudi sklep, da se predsednik in sekretar ROS, skupaj s predsednico Komisije za kulturo sestanejo s prireditelji 9. kulturnega srečanja, ter na osnovi tez, sprejetih na okrogli mizi 8. kulturnega srečanja izdelajo program srečanja v Velenju.

Da bi gradbinci, kulturniki ugotovili kako in koliko je prisotna kulturna dejavnost med gradbinci po slovenskih regijah, so sprejeli nase nalogo, da zberejo podatke vsak iz svojega področja. Sinteza ugotovitev bo izhodišče za aktivnosti v prihodnje.

Gradbinci torej ne mirujejo. Počitnice pa so bile spodbuda, da se novih nalog lotevajo še bolj zavzeto in predano.

A. O.

Karel Ilovar iz Livarja

Poje, igra in vodi ansambel

Karel Ilovar, skladiščnik v Livarjevem tozdu Tovarna armatur, vodi narodnozabavni ansambel Dolenjci, ki ima pet članov.

Ansambel nastopa na nekaterih Livarjevih prireditvah, pa na veselicah in piknikih predvsem v domačem kraju, pa tudi drugod po Sloveniji. Povabili so ga že tudi v Avstrijio in Francijo, kamor bo seveda šel, če bo dobil za to potrebna dovoljenja. Ansambel igra v glavnem narodnozabavno glasbo.

Ilovar, ki je glasbeni samouk, je ustanovil ansambel iz veselja do glasbe. Za ustanovitev svojega ansambla je pridobil sodelavce iz Livarja in iz Zavarovalne skupnosti Triglav.

Za glasbo se je začel zanimati pri petnajstih letih. Takrat si je z denarjem, ki ga je zaslužil kupil poceni harmoniko, ko pa je imel več denarja, pa si je nabavil boljšo.

Vodja ansambla Dolenjci igra tudi orgle in lepo poje. Pel je že v duetu z Ladkom Koroščem na Muljavi pri Stični po uprizoritvi Desetega brata, ki je bila v Letnem gledališču pri Krjavljevi koči na Muljavi.

Ilovarjev ansambel ima vaje kar v njegovi garaži, sicer pa je vaj malo, ker so člani precej oddaljeni od Ivančne gorice, le pred nastopi malo več vadijo.

M. P.

Misli ob koncu sezone

Dopusti so vedno aktualni

Kot običajno se vsako leto začnejo dopusti že kar z novoletnimi prazniki, ki jih vsak rad podaljša vsaj do 10 dni. Nakar smo vsaj približno vsi v službi, razen nekaterih izjem, ki so upravičeno odsotni ali morda bolni.

Ko zajadramo v januar, že načrtujemo zimske počitnice, ki so povezane s počitnicami šolarjev in povsem normalno, da starši morajo peljati otroke na smučanje, ker so potrebni oddiha od prenapornega učenja v šoli. Tako nas je na delovnem mestu komaj tretjina. Mnogi imajo še tako imenovani »lanski dopust«, ki ga morajo izkoristiti do konca februarja. V marcu in aprilu smo nekako kompletni na delovnih mestih. Koncem aprila pa se zopet načrtuje podaljšanje prvomajskih praznikov, ki naj tudi ne bi bili krajši od 10 dni. In končno nastopi pravo obdobje dopustov, ki jih vsi načrtujejo vsaj tri tedne v juliju in v avgustu, nekateri pa jih řadi potegnejo v september. Oktobra se že pripravljamo za podaljšane praznike ob koncu novembra. Decembra je pa itak direndaj slovesnih proslav, občnih zborov, praznovanje jubilantov, tako da bi bilo najbolje december kar potegniti, da bi prišlo vse na vrsto. In potem že pride najdaljša noč v letu in zajadramo v novo leto, ker se ves cirkus ponovi.

Ja, kdaj pa sploh kaj delamo in iz česa dobimo plačo, če smo vse leto na dopustu?

VERONIKA GOLJAR

Nekaj vtisov z letovanja v Biogradu

Prijazni domačini in slab pasulj

Letovala sem v Biogradu na moru. To je bilo že moje drugo letovanje preko IMP-jeve Počitniške skupnosti. Pred dvema letoma sem letovala na Rabu.

Z delom Počitniške skupnosti sem zadovoljna, saj nam omogoča letovanje v lepih mestih Jadranske obale. Moti me le, da je premalo kapacitet za letovanje s polpenzionom, ki je bil najbolj primeren če ne letuješ v hotelu ali počitniškem domu (na primer, da spiš v zasebni sobi, ješ pa v restavraciji, ki je nekje drugje). Tako porabiš precej časa za hojo, ki je sicer zdrava, te pa časovno omejuje in to, mislim, ni ravno dopustniško.

Cena letovanja se mi zdi visoka. Če sem dobro seznanjena, so IMP-jevi delavci v posezoni plačani regresirano ceno 1.600 dinarjev. V Panoniji nam letovanj niso regresirali, pa me je zato stalo enodnevno bivanje s polnim penzionom 3.800 dinarjev na osebo. Ta cena je bila v sezoni in posezoni ista. Priznam, da ne razumem, če že nismo regresirali, zakaj ni bilo razlike v ceni med sezono in posezono.

Toda s tem bi se še sprijaznila, če bi letovali, kot si vsak človek želi. Moram povedati, da sem z letovanja odnesla lepe in slabe spomine. Prostori, kjer smo bivali so bili lepi in primerni. To je bila lepa, čista in urejena hiša, zraven pa še zelo prijazni in gostoljubni domačini.

Druga plat medalje pa je prehrana, ki je bila zelo slaba, hladna in ne ravno izdatna. Jedli smo v počitniškem domu Pančevo. Kar dvakrat smo dobili za kosilo srbski pasulj in enkrat smo v njem našli skuhane molje. Desert je bil le tu in tam kakšna malenkost, h kateri pa nikoli nisi dobil pribora. Puding smo torej jedli z vilicami, ali kakor se je kdo drugače znašel. Prtov nam niso zamenjali pet dni — najbrž zato, da bi lahko obujali spomine na dobrote, ki smo jih pojedli prejšnje dni. Za potešitev žeje je vsak moral sam po pijačo k šanku in če si hotel še kozarec so te čudno gledali, preden so ga dali.

Po vsem tem dvomim, da se bom še kdaj odločila za takšno letovanje, saj nikoli ne veš, na kaj naletiš. Raje bom kampirala.

Počitniški skupnosti pa predlagam, naj za prehrano v Biogradu na moru najde drugačno rešitev. Najbrž nisem bila edina razočarana. Predlagam še to, naj Počitniška skupnost ponudi čim več možnosti letovanj s polpenzionom.

JOŽICA CELEC

Licitacija

Prikolica naprodaj

IMP — KLIMAT p. o. Ljubljana, Vojkova 58

razpisuje

JAVNO LICITACIJO

za prodajo počitniške prikolice

IMV — ADRIA 4134, reg. št. LJ 43-94, leto izdelave 1977, dvoosna, izklicna cena 225.000 din.

Licitacija bo 28. oktobra 1986 ob 14. uri v sejni sobi DO Klimat, Vojkova 58. Varščina za udeležbo na licitaciji znaša 10% od izklicne cene in jo bomo sprejemali na dan licitacije med 13. in 14. uro. Kupec mora prikolico plačati v 5 dneh po licitaciji, drugače jo bomo ponovno licitirali, kupec pa bo izgubil pravico do povračila varščine.
Nakup prikolice je po sistemu »videno — kupljeno«, kasnejših reklamacij se ne upošteva. Kupec plača prometni davek. Ogled prikolice je možen vsak dan med 13. in 14. uro na Vojkovi 58 (dvorišče pri vratarnici).

Ljubljana, 2. 10. 1986

KRIŽANKA

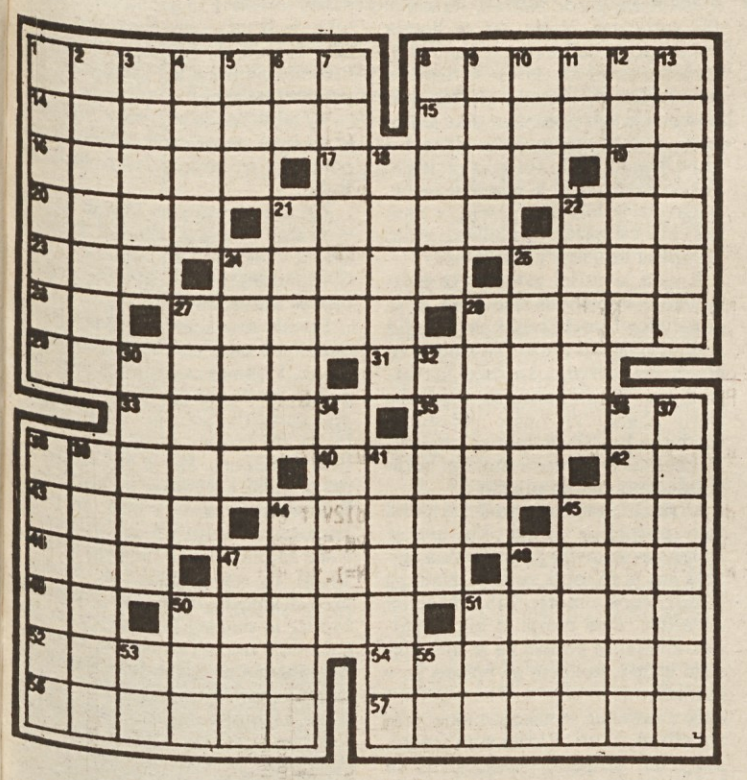

VODORAVNO:
1. vodja upora rimskih sužnjev, 8. ruski pesnik, dramatik in teoretik (»Brazde in meje«), 14. motorni vlak, 15. reka v jz Angliji, ki se izliva v Bristolski kanal, 16. dejstvo, da je bil osumljenec v času delikta na drugem mestu, 17. tkanina z vtisnjenimi leskotnimi vzorci, 19. različna samoglasnika, 20. naše največje pristanišče, 21. krilati konj v grški mitologiji; tudi severno ozvezdje, 22. najboljša šolska ocena, 23. oče, 24. prvi pomladni mesec, 25. mestece pod Velebitom, znano po burji, 26. različna soglasnika, 27. slovensko primorsko mesto, 28. pesnik slovenske moderne (Dragotin), 29. posladek po kosilu, 31. domača oblika imena Julijana, 33. ribiški kavelček, 35. kraljevi pokrajinski namestnik v stari Perziji, 38. velika kamnita gmota, 40. pozitivna elektroda, 42. oznaka Pančeva, 43. luknjica v koži za znojenje, 44. spodnji del obraza, 45. otožen tonski način v glasbi, 46. pritok Donave iz Romunije, 47. ozka soteska, 48. splet las, 49. oznaka Peči, 50. velika plemenska in jezikovna skupina v Afriki, 51. ameriško žensko ime, 52. gozdnato hribovje v Belgiji, 54. industrijsko razvita skandinavska država, 56. manjši evropski jelen z lopatastim rogovjem, 57. vas nad Koprom (dve besedi).

NAVPIČNO:
1. drag kamen zelene barve, 2. topel letni čas, 3. grški polotok, na katerem ležijo Antene, 4. izdelki, blago, 5. pravljično število, 6. začetnici bivšega svetovnega šahovskega prvaka, 7. aparat za snemanje slike, 8. ime fizika Newtona, 9. ritmični člen v poeziji, stih, 10. starorimski pozdrav, 11. nikalnica, 12. Vzhod, 13. lažja obolelost tkiva ali organa, 18. gorenje z vidnim plamenom, 21. osmrtnica v časopisu, 22. ime politika Stamboliča, 24. kraj in rečica na Dolenjskem (tovarna »Dana«), 25. verska ali politična skupina, 27. biser, 28. tnala za sekanje drv, 30. začetek dirke, 32. moč, ki naj bi določala človekovo življenjsko pot, 34. mera za zlato, 36. lekarna, 37. trdonebni glas, 38. medsebojni boj, 39. huda črevesna nalezljiva bolezen, 41. ven pomaknjeni del strehe nad steno, 44. ljubljansko letališče, 45. središče Beloruske SSR, 47. afriška država z glavnim mestom Akra, 48. islamski sodnik, 50. nekdanji vladarski naslov v Tunisu, 51. japonska denarna enota, 53. kratica za decimeter, 55. oznaka Vranja.

Kaj dela Slavko Pelhan iz Tia?

Preizkuša nove tehnike

Kaj dela Slavko Pelhan iz Tia? Mogoče se kdo še spomni razstave njegovih varjenih skulptur. »Ali, kje je že to, ko sem razstavljal v IMP-ju. Še sam se ne spomnim več natančno, ali je bilo 1978 ali 1979 leta,« pravi. Toda z likovno umetnostjo se še vedno ukvarja, le da zdaj zaradi vida zelo malo vari skulpture, pa si je zato začel razvijati novo tehniko — risanje z diamantno iglo na steklo.

Ko je moral omejiti varjenje, se je lotil risanja. Najprej je delal klasično na papir, a kot kovinar je kaj kmalu prišel na pločevino oz. kovinsko folijo.

»Pravzaprav še iščem svojo pot, preizkušam razne tehnike.« Med drugim tudi jedka z gorljivimi osnovami v pločevino ali aluminijasto folijo. Z iglo nariše risbo, nato ploščo premaže z lepilom, posuje z žveplom ali smodnikom in zažge.

A najbolj ga privlači steklo. »Začel sem z navadno zarisovalno iglo,« pravi. »Nato sva s prijateljem z motorčkom iz starega brivnika naredila strojček z iglo oziroma diamantno konico.«

Zdi se mi, da vas pri likovnem ustvarjanju privlačijo predvsem tehnični problemi.

»Tako je. Predvsem me mika reševati probleme, ki se pojavljajo pri obdelavi različnih materialov. Zdi se mi, da bi narisal lahko karkoli.«

Toda za uspešno delo gotovo morate imeti precej risarskega znanja. Kje ste ga pridobili?

»Učil sem se sam. Že v šoli sem rad risal in to mi je potem ostalo.«

Ste imeli mentorja?

»Stalnega mentorja nisem imel. Pač pa nam v idrijski likovni skupini občasno pomaga mentor, pa tudi medsebojna izmenjava izkušenj v okviru skupine je zelo koristna.«

Slavko Pelhan sodeluje v idrijski likovni skupini že štiri leta. Aktivnost skupine niha, prav tako število članov — od pet do deset. No, lani so imeli uspešno leto, saj so v Idriji tudi postavili razstavo.

Seveda pa težav ne manjka. Predvsem je tehnika, ki si jo je izbral Slavko Pelha, zelo draga. Zato se ne brani tudi čisto praktičnih del. Tako na primer dela za idrijsko športno društvo osnutke plaket. Ali pa na primer peska na steklo ornamente za starinska zrcala ali omare.

Kakšnega dobička s tem ne kuje, saj komaj pokriva stroške, ki res niso majhni. Kar trideset tisočakov ga je stala 80 krat 40 centimetrov velika steklena risba domačije, ki jo je naredil za starše. Tu sta seveda všteta žametna podlaga in okvir.

»Ne, zaslužka s tem res ni,« pravi Slavko, »vendar rad delam — še posebej, če mi kdo pravi, da nekaj ni mogoče, jaz pa mislim, da bo vendarle šlo.« Pa so problemi. Ker nima denarja, nima dobrega orodja (»Eno samo diamantno konico imam, vse druge so vidija,«), s slabim orodjem pa je delo težje.« Na začetku sem razbil ogromno stekel. No, zdaj tehniko obvladam in mora biti že kaj posebnega, da mi steklo poči.«

Slavko razmišlja še naprej. Zdaj dela načrte, da bi opustil igle in rajši jedkal stekla s kislinami. Toda to so nevarne in strupene snovi, čeprav hitrejše in cenejše. In ko bo obvladal jedkanje s kislinami, sem prepričan, da bo začel snovati kaj novega. Tak pač je Slavko Pelhan, stalno v iskanju novih izraznih možnosti.

L. J.

Vabilo pevkam

Vključite se v pevski zbor

Članice IMP-jevega ženskega pevskega zbora so septembra spet začele pridno vaditi za novo sezono, v kateri načrtujejo poleg drugih nastopov tudi samostojen koncert. Da bi bil vzrok njihovega petja še boljši, želijo povečati število pevk, ki pojejo drugi alt. Če imate primeren glas in bi se želeli pridružiti zboru, vas prisrčno vabijo: pridite na vaje vsak torek ob 16. uri v jedilnici na Titovi 37 (v kleti).

Zahvale

Ob smrti svoje mame Julke se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem v tozdu Marketing za izrečena sožalja.

BORUT KUK

Ob boleči izgubi našega ljubega moža, očka sina, brata in strica Ivana Horvata se iskreno zahvaljujemo kolektivu IMP DO Ogrevanje vodovod, ter njegovim sodelavcem za denarno pomoč, podarjeno cvetje, izrečeno sožalje, ter za spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebna zahvala velja tov. Šaleharju za ganljive besede ob odprtem grobu.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

VSI NJEGOVI

Ob smrti svojega moža se zahvaljujem vsem sodelavcem delovne organizacije OV Črnuče za darovani venec, izrečeno sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti.

ANČKA KUPLJENIK

Nadaljevanje z 8. strani.

deti na zunaj zanikrne. V Bogdanovcih, kjer je bil doma naš šofer, smo imeli postanek. Da bi pa bilo čakanje prijetneje, smo zavili v bife. Pivo je bilo le 150 dinarjev — nekako sploh nismo dojeli teh cen, pri nas ga še v trgovini ne dobimo za ta denar. Pa ni slabše od Union piva.

Odpeljali smo se še v Stari Dojran. Tu je pihal tako močan veter, da so se po jezeru vzdigovali penasti valovi. Jezero je veliko in lepo. Dojran je pravo letoviško mestece. V hotelu smo si privoščili večerjo, cene so bile kar pristopne: ražnjiči 800 din, liter exportnega vina 1.000 din, pivo 250 din, itd.

Ob 21. uri smo imeli vlak, zato smo morali kar pohiteti. Toda na železniški postaji nas je čakalo razočaranje in obvezni so bili »kratki stiki«: ni bilo rezerviranih spalnih vagonov. Tako smo se zdrenjali v vagon drugega razreda. Med potjo so nas obiskali še »delavci na službeni poti« — naši sopotnici so ukradli torbico, prazno s potnim listom so pustili v stranišču. Če hočeš zaspati, moraš obvezno zavezati vrata v kupeju.

V soboto, 20. 9., ob štirih popoldne se je zaključila naša pot. Srečno smo se pripeljali v Ljubljano. Splošna ugotovitev je bila, da le ni bilo tako naporno, videli in doživeli pa smo veliko.

Naročili so mi, da naj v imenu vseh udeležencev izrečem posebno pohvalo kuharici Jožici, ki nam je dobro in veliko kuhala, tov. Šubicu, ki nam je opremil kuhinjo in shrambo, organizatorju izleta vodiču Juretu, ki je uspel tako poceni organizirati izlet; vodičem Robertu, Bušiju in Janezu; predvsem pa z božjo mastjo namazanima vodičema Marjanu in Rihardu. Navsezadnje pa zahteva veliko napora in odgovornosti prepeljati dve skupini na devetdnevno dolgo pot. Naredili smo približno 3500 do 3700 km.

Letošnji odpravi sta prav gotovo dali določene izkušnje upravnemu odboru PD, tako da bodo lahko prihodnje organizirali še kaj podobnega.

VLASTA KODELA

Vroča želja

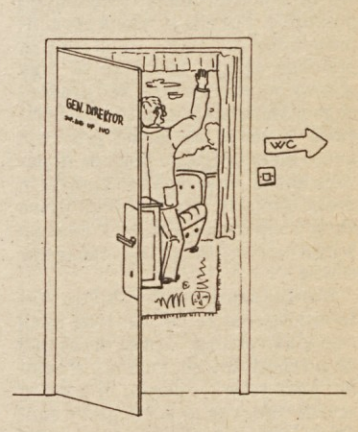

O bože, kdaj bom več izvozil kot uvozil!

Tradicionalni pohod na tromejo

Kakor vsako leto, smo se tudi letos planinci PD IMP udeležili tradicionalnega mednarodnega pohoda na Peč, kjer je tromeja med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo. Srečanje je bilo 14. septembra 1986.

Zbrali smo se pred IMP-jevo upravno stavbo in ob sedmih nas je Livarjev avtobus že peljal proti Gorenjski. Okoli pol devetih smo se pripeljali v Rateče in po obmejnih formalnostih smo začeli hoditi, vsak po svojih zmožnostih. Tudi gobarji so prišli na račun, saj smo lahko vso pot občudovali srečneže, ki so iz hoste nosili na kile gob. Bolj ko smo se približevali vrhu Peči, več ljudi je bilo na poti. Ko smo prišli na vrh, se je tam kar trlo ljudi okoli vseh treh velikih stojnic. Najlažji dostop so imeli Avstrijci, ki so se lahko kar pripeljali s sedežnico.

Kot vsako leto so bile tudi letos postavljene stojnice z narodnimi specialitetami. Italijani so prodajali »paštašuto« Avstrijci svoj golaž, na naši strani pa si lahko dobil jedi na žaru. Vendar se lahko vprašamo, ali so jedi na žaru slovenska narodna jed. Najbolj obiskan pa je bil avstrijski hotel ob sedežnici, kjer so prodajali čokolado, kavo in podobne dobrote. Omeniti velja tudi lep razgled. Videli smo mnogo slovenskih vrhov, od avstrijskih pa velja omeniti Dobrač s televizijskim pretvornikom.

Vodstvo izleta se je odločilo tudi za avtobusni skok čez mejo. Krenili smo ob štirih, prekoračili mejo in nadaljevali pot proti Žabnici, kjer so odprli trgovino posebej zaradi nas. Tričetrt ure za nakupovanje se je hitro izteklo, tako da smo bili ob šestih že v Ratečah, kjer smo vkrcali še ostale, ki so nas tam počakali. Ko smo bili kompletni, smo se vesele volje odpravili proti Ljubljani.

MICKA

Planinska izleta v novembru

Planinska pot bo 8. novembra 1986 vodila planince PD IMP Ljubljana iz Zidanega mosta na Kopitnik s povratkom v Hrastnik. Zbrali se bomo 8. novembra ob 6. uri pred železniško postajo pod uro. Vlak odpelje ob 6. uri 30 min. Povratne vozovnice do Zidanega mosta si preskrbite pravočasno. Izlet bo vodil Janez Seliškar.

22. novembra 1986 pa bo Jure Novak vodil planince PD IMP Ljubljana na Lisco — Lovrenc Kozje,

Zbrali se bomo ob 6. uri na Železniški postaji pod uro. Povratne vozovnice do Brega si priskrbite pravočasno.

Z. N.

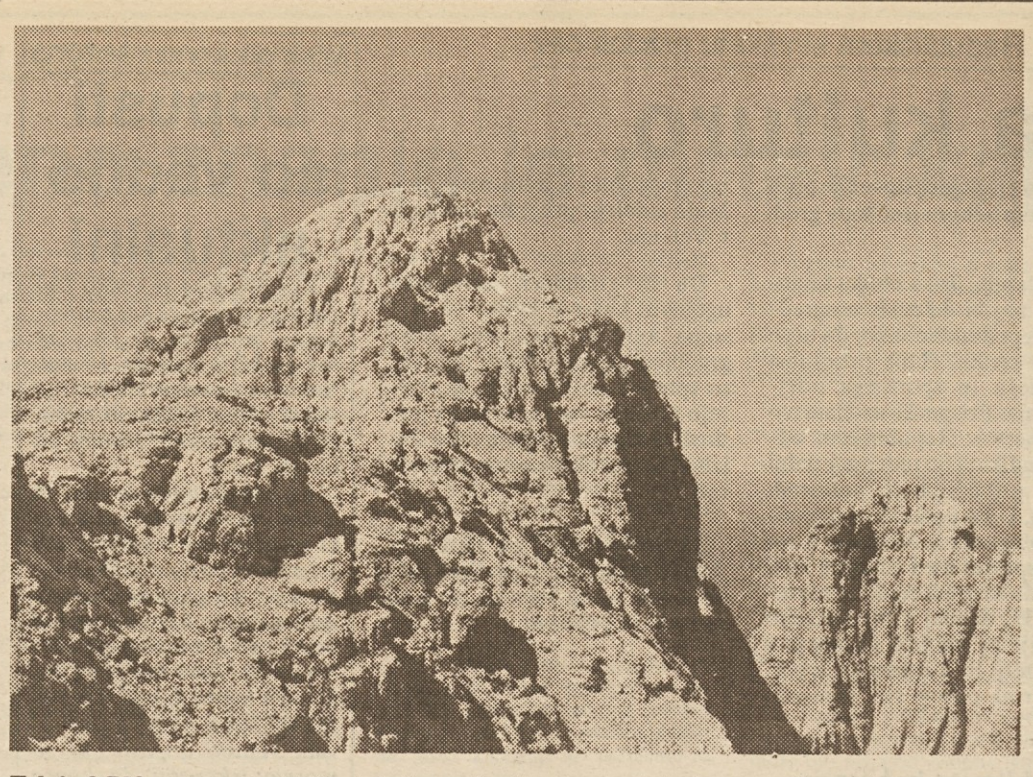

Tak je 2.753 metrov visoki Montaž. In na desni lestev, po kateri se vzpneš na vrh.

Priplezali smo na Montaž

V soboto 6. septembra je PD IMP zopet organiziralo izlet v tujino. Tokrat smo obiskali Italijo, natančneje drugi najvišji vrh Julijcev, 2753 metrov visoki Montaž oz. Poliški Špik.

Zjutraj smo krenili ob petih. Vozili smo se po Gorenjski in prestopili mejo v Ratečah. Pot smo nadaljevali skozi Trbiž, kjer smo se obrnili proti jugu v Rio d'Lago (Jezerska dolina). Vozili smo se mimo rudnika svinca v Rabju, nato mimo Rabeljskega jezera in kmalu smo prišli do končnega cilja z avtobusom. To je smučarsko središče Sella Nevea, ki leži na zahodni strani Kaninskega pogorja.

Tu smo vzeli pot pod noge, sprva po asfaltni cesti, po kateri avtobus ni mogel priti. Po kakšni uri hoje smo prišli do prostranih pašnikov s hlevi, kjer se cesta konča. Malo višje stoji koča Brazza, pri kateri smo se tudi ustavili. Tam smo nekaj pojedli in popili in se pripravili za naskok na vrh, ki se pne kakih 900 metrov višje. Sprva je bila hoja zelo prijetna, saj se vije preko obširnih pašnikov. Na višini 2000 metrov pa smo prikorakali na skalo. Kolona se je kmalu raztegnila, saj je bila hoja zelo naporna. Kake pol ure pred vrhom pa nas je čakala Pipinova lestev. To je prava lestev — samo da je setavljena iz klinov in železnih prečk.

Kmalu smo stopili na vrh s katerega smo imeli prekrasen pogled. Videli smo vse Julijce, avstrijske Visoke Ture (Glosglockner) in italijanske Dolomite. Na severni strani Montaža so bile že vidne zaplate novozapadlega snega, ki smo ta nekaj malega sečevali tudi na naši poti. Ker je na vrhu pihal močan veter, smo se morali obleči. Ko so prišli vsi na vrh, smo naredili skupinsko sliko, nato pa začeli sestopati po isti poti. Poseben užitek je bila vožnja po melišču, ki je bilo dolgo. Pri koči Brazza smo posedli in se nastavljali močnemu popoldanskemu soncu, ki nas je spremljalo že ves dan brez najmanjšega oblačka.

Ko smo vsi prišli do koče smo se začeli odpravljati proti Selli Nevei, kamor smo prišli vsi do sedme ure. Tiste, ki so šli v lokale kaj popit so močno presenetile zasoljene cene. Okrog sedmih smo se odpeljali, vendar smo se potem ustavili v Trbižu, da smo nakupili nekaj kave za domače. Nato smo se odpravili proti Sloveniji. Na meji smo opravili hitro in nato peljali naravnost v Ljubljano.

Večina udeležencev je v avtobusu zaspala, saj je bil izlet nedvomno zelo naporen. Vendar ni bilo v Ljubljani nikomur žal, da se je udeležil izleta. Vreme je bilo lepo, vzdušje dobro, skratka vsi smo bili zadovolini.

MICKA

Devetdnevna odisejada

Planinsko društvo IMP je zaradi velikega zanimanja ponovilo izlet v Grčijo. Na pot, ki je trajal devet dni, se je 12. septembra odpravilo 92 ljudi.

Tipično za našo železnico je, da še nekaj ur pred napovedanim odhodom ni bilo znano, ali bodo vagone, ki jih je rezerviral IMP, priključili h kompoziciji, ki odpelje ob dveh ali h kompoziciji, ki odpelje ob pol štirih. Tako se je čakanje začelo že v Ljubljani; da bi bilo čakanje prijetno, so pomagali viljemovka, pivo itd. Za turo po Grčiji nam je Franci iz Alka priskrbel 17 litrov dobre — dobre originale viljamovke v kantah za vodo. (Malo kamoflaže je le potrebno.) Po odhodu iz Ljubljane smo se uspeli nekako namestiti tako, da je vsak dobil svoje ležišče, le prostora za prtljago je bilo bolj malo. Noč je bila utrudljiva; ne toliko zaradi pomanjkanja udobja, kolikor, zaradi seznanjanja udeležencev poti med seboj. Ker smo pa Slovenci, se ve, kaj je mazalo ta dejanja.

V nočnih urah smo se peljali skozi Beograd, s prvimi jutranjimi žarki se nam je odprl pogled na južni del Srbije, zahodno od Kopaonika. Nekateri predeli so bili tako urejeni kot da bi se vozili skozi Slovenijo; čistoča okoli hiš, brez smeti ob železniški progi, lepe stanovanjske hiše in gospodarski prostori, obdelana polja, stanovanjski kompleksi, kot naše Murgle. Nato nas je pot vodila južno od Kopaonika. Pogled na gorovje je nekaj posebnega, kot da bi bile skale zmetane na kup, tisočletja pa so jih zvezala v gorovje. Skozi okna vlaka se nam je nudil pogled na rudnik cinka in svinca Trepča. Zrak in okolica sta vsa pod vplivom smoga. Tu stroji neumorno prekopavajo hrib, izločajo rudnino na odlagališčih pa tvorijo nov hrib, umetno spreminjajo pokrajino. Pot nas je vodila skozi tipična kosovska mesta; okoli hišic so polnjene ograje, za katere so prav gotovo porabili dvakrat več gradbenega materiala kot za hišo. Glede čistoče in snage na javnih prostorih imajo malo drugačne poglede in navade kot mi, ob prograh so kosovni in drugi odpadki. Tu so hišice prava skropucala, tam v daljavi v mestnih jedrih pa stojijo moderne velemestne stavbe.

Končno smo prispeli v Skopje. Avtobusa sta nas že čakala, toda imeli smo toliko prtljage, kot da bi osvajali divji zahod: šotore, kuhinjo, shrambo, garderobo — zimsko in letno in seveda bife. Vse to je bilo treba znositi z vlaka na peron, s perona na avtobus. Ko nam je nekako le uspelo, smo morali čakati še kuharico Jožico in vodnika Roberta, ki sta šla z avtom skopskega IMP-servisa (ta nas je zvesto čakal) po sveže meso in kruh.

Avtocesta proti Grčiji vodi po dolini Vardarja. Ker je bila sobota, smo lahko opazovali ribiča ob ribiču ob reki in v reki. Peljali smo se skozi Demir Kapijo, Negotin—Vardar, Titov Veles, kjer je matična postaja naših avtobusov podjetja Mlaz.

Po 165 km vožnje smo prišli do Bogorodice, mejnega prehoda. Po kontroli naših potnih listov in po carini smo zavili v naš duty free shop. Cene v DM, založen ni kdo ve kako, veliko je žgane pijače, dragih radiokasetarjev, parfumov, čokolade, hladnega piva in ostalih osvežilnih pijač v konzervah. Tako so naši kranjski Janezi in Micke lahko dopolnili bife. No še skok čez grško mejo. Carinika so zanimali le naši šotori, da ne bi slučajno pustili kake nežive stvari v Grčiji; živ spomin pa lahko.

Malo nas je začel stiskati čas, zato smo v eni etapi naredili pot od meje do kampa. Tu je ob pomoči naših kranjskih Janezov s polno paro začela delovati kuhinja. Ostali pa smo začeli osvajati veščine postavljanja šotorov. Križem kražem so letele razne vejice in pike — butli in koze. Začuda nam je to hitro uspelo, nato še hiter skok v morje in tu, o groza, so plavale velike živali, ki so imele prmer tudi do 30 cm; bile so rjave, plave, vijoličaste; raznovrstni klobučarji; veliko morske trave in druge svinjarije. Plaža je iz mivke, ki jo je nanosil Vardar; v morje pa moraš precej daleč da lahko zaplavaš. Splošna ugotovitev, čez naš Jadran gani. Zanimivo je, da so ob obali tudi mivkasta polja in njive, polne koruze, tobaka in drugih poljščin.

V našem kampu Stolos, ki se razprostira na približno 9 hektarjih zemljišča, je restavracija, trgovina, zelo lepi, predvsem pa snažni toaletni prostori, tuš-kabine, prostor za pranje perila in pomivanje posode. Po celem kampu so razpredena korita s tekočo vodo in kamnite klopce. Ves kamp je ograjen in ponoči zaklenjen. Poleg naše skupine so bili v njem v večini Poljaki in ti so komaj čakali, da bomo odnesli pete, kajti kranjski Janezi in Micke so podaljševali dan v noč (ne vsi). In tako so se Poljaki po prvi noči »spogledovali med seboj« češ, kakšni razgrajači so to; drugo noč so se pritožili, za tretjo ne vem, četrto noč pa so počakali, da so najbolj vzdržljivi ob štirih zjutraj omagali in po polurni tišini začeli s strašnim hrupom in kravalom; toda to je bila le bleda senca naših zvokov, slišali smo pa tako le tisti, ki smo šli spat s kurami.

Naslednji dan, to je v nedeljo, se je prva skupina odpravila na Olimp — bivališče grških bogov. To je pogorje, katerega najvišji vrh je Mitikos z 2917 metri in to je bil cilj odprave PD IMP. V tej prvi skupini je bila predvsem mladina in seveda tisti z vzdržljivostjo dvajsetletnikov.

Mi, člani druge skupine, smo ostali v kampu, točneje povedano v bifeju, kjer smo sistematično preizkušali izbiro pijač. Nekateri so si krajšali čas tudi s kopanjem. Zvečer na je lastnica kampa spraševala, koliko kruha bo skupina naročila za naslednji dan, ker mora to sporočiti zvečer, da ga zjutraj dobi. No mi smo se odpravili na lov za kuharico in vodiči. Z Anico, bivšo sodelavko iz OV-ja sva kukali po šotorih. Vse prazno, v enem od šotorov pa sva le odkrili truplo. Kakšno je, moško ali žensko? Z roko potipljem po glavi in po laseh ugotovim, da je moško. To mora biti vodič. Aniča začne spraševati, koliko kruha potrebujemo za naslednji dan in izpod šotora priplava na »hlapih« odgovor: »600 litrov«. Ker Anica ni uspela dojeti te traparije, je spraševala še naprej: »Kakšnega pa?« Odgovor: »Zelenega!« No, ta strokovnjak je bil Boris iz Energetike. In kje so bili vodiči? Da seveda v sosedanjem kampu z živo muziko in dobro hrano, kjer je vodič Marjan Požar praznoval svoj 45. rojstni dan.

V ponedeljek dopoldne smo po zajtrku odšli v shoping — ogled 10 km oddaljenega mesteca Katarini. Tu se je dalo dobro kupiti in na črni borzi so dobro menjali konvertibilno valuto. Grki najbolj cenijo dolarje tako, da je najbolje pri nas zamenjati marke v dolarje. 100 dolarjev je imelo vrednost od 14.000 do 15.000 drahem, 100 mark pa od 6400 do 6700 drahem. Najbolj zanimivo pa je: »Govori srbski, pa te razume čitav svet!« in tako nismo imeli težav s sporazumevanjem. V začetku še nismo bili vešči barantanja, počasi pa smo obvladali tudi to umetnost.

Popoldne po kosilu se je tudi naša skupina odpravila na pot. Kuharica Jožice je vsakega oskrbela z jedačo in pijačo. Več kot si vzel, več je bilo treba nositi.

10 km jugozahodno od kampa je majhno lepo mestece Litochoren, ki leži ob vznožju masiva Olimp, oddaljenega 5 km od avtoceste in železnice na relaciji Solun—Atene (do Aten je še 405 km). Od Litochorna je 18 km težke gozdne poti z neprestanim vzponom do kraja Pionia, 100 m nadmorske višine, kjer so parkirišče, manjša restavracija in postajališče mul.

Na začetku poti je manjši slap s tolmunom. Pot se po gozdnatem zemljišču vzpenja navkreber tako, kot če bi šel na Cojzovo kočo. Seveda nismo korakali drug za drugim, vsak je dal pač v tisto brzino, ki mu je najbolj ustrezala, tako so bili v zavetišču A, imenovanem Spilios Agapitos z 2100 m prvi v dveh urah, moja malenkost pa v štirih. Priznam tudi, da bi z mojo mamo brez nesebične pomoči vodiča Ričija (nosil je celo moj nasprbtnik) bolj težko prilezli. Upoštevati je treba, da smo se od morske obale vzpeli v kratkem času na 2100 m in to gorske klime. V zavetišču ugasnejo luči ob 22. uri. Tako nismo imeli dosti časa, zaliti pa smo morali še rojstni dan moje mame; tega dne že zaradi prelitega potu ne bo pozabila. Hitro smo se spravili na ležišča; nekaj šal, lepih zgodbic in bil je že tu spanec.

Zjutraj ob petih budnica, mačja toaleta, topel čaj, malo za pod zob, obvezno 101-kratno premetavanje nahrbtnika in smo že krenili. Na zadnji vzpon smo vzeli najpotrebnejše, ker je bil napovedan vroč dan, le vetrovke in dosti tekočine. Nekateri člani naše skupine so ocenili, da ne bodo zmogli vzpona in tako so pač ostali v zavetišču in pridno »gasili žejo«.

Nad zavetiščem se pot strmo vzdiguje. Ob poti rastejo debeli samorasli borovci. Pot je v celoti podobna poti iz Cojzove koče na Grintovec. Ko pridemo do prevala, je neporaslo pobočje, melišče, kot da hodiš zadaj za Mojstrovko. Tako korak za korakom prideš do prvega vrha Skala 2866 m. Šele od tu naprej je zahtevna pot, podobna Jalovcu. Vsa pohvala našemu vodiču Janezu in nekaterim prostovoljcem, ki so že pred prvimi jutranjimi žarki krenili na pot. Od Skale do Mitikasa so po vseh nevarnih mestih napeljali vrvi, tako da smo se ostali, brez strahu najprej sestopili po grebenu navzdol, potem pa splezali po pobočju na 2917 m visoki vrh. Po tej nevarni poti smo šli skupno, vodniki so ves čas pazili na čredo, jo usmerjali, vzpodbujali in svetovali. Tako smo vsi srečno priplezali na vrh. Sledilo je obvezno gasilsko slikanje. Toda nismo vedeli, da je potrebno prinesti Zevsu tudi »okrepčilo«. Med Grki je navada, da najprej pogostijo »zlijejo« žlahtno pijačo Zevsu, potem ga šele lahko sami srknejo. Toda naša skupina je imela na vrhu samo tisto »kar še za v čevlje ni dobro«. Manjkal ni niti obvezen »au« krst.

Čez čas smo se začeli spuščati. Bila sem med prvimi in srečala sem dva mlada Angleža. Vljudno sta me nagovorila, želeč zvedeti o prehodnosti poti. Ko pa sem jima razložila, da smo skupina in da so vrvi, katerih sta se oprijemala, naše in da jih bodo vodiči nazaj grede pobrali, sta naredila razočaran obraz ter se hotela obrniti. Raje naj pohitita, sem rekla, tako bosta morda le ob vrvi prišla do vrha in nazaj. Če tako gledaš, pa le niso mačje solze biti član take skupnosti, če ti drugi zavidajo. Nista namreč bila edina, ki sta nam zavidala. Pot do Skale nazaj je bila še težavna, drugo pa je bilo kot pesem, v hipu smo bili vsi nazaj v zavetišču; malo okrepčila in nazaj v izhodišče.

Kmalu je prišel avtobus »z viljamovko«. Poplahnili smo prah in se odpeljali v Litochoren, kjer je sedež grške planinske zveze. Tu smo si žigosali raznovrstne knjižice in razglednice. V Litohornu so vojašnice Nato pakta, ki imajo prostorne stavbe, vežbališča in športne objekte. To mesetece je znano tudi kot zdravilišče za bolne na pljučih.

Utrujeni, umazani, prašni in potni smo prispeli v kamp, kjr nas je hrupno pozdravila prva skupina, čakala nas je že topla večerja. Nato pa še hiter skok v morje. Bili smo željni osvežitve, toda morje je bilo pretoplo. Zvečer in ponoči pa je bil »klasični utrip«, kot sem ga opisala že v začetku.

Kot vsak dan so nas naslednje jutro zbudili ob 5. uri. Zložili smo šotore, premetali prtljago, pozajtrkovali in hajd naprej.

Kmalu smo se ustavili pri motelu s trgovino in restavracijo ob avtocesti. Zakaj? Zato, ker šoferji dobijo od lastnikov podkupnino. Nato smo nadaljevali pot v Lariso, trgovsko mestece. Tu smo imeli tri ure za shopping. Ob 12. uri smo se dobili na dogovorjenem mestu in nadaljevali pot proti Delfom. Toda kaj, ko imajo šoferji še dogovore z lastniki restavracij. Ustavili smo se v motelu, kjer so nas ostrigli kot ovce. Čim so nas zagledali, so cene poskočile za 25 odstotkov. Tako je na primer dobra grška solata s paradižnikom, papriko, čebulo, olivami, kumarami in mehkim sirom stala v zavetišču, kjer morajo mule vse znositi na 2100 m, 180 drahem. Tu je majhna zanikrna porcija, brez oliv in kumaric stala 250 drahem. Na ceniku je bilo pivo 80 drahem, nam so zaračunali 100 drahem. Prvo pravilo v Grčiji, karkoli naročiš, se moraš dogovoriti za ceno. Tega nismo storili. Plačali smo šolanje.

Zaradi teh brezvezniških postankov smo prišli pozno v Delfe. Muzeji so odprti samo do 17. oziroma 18. ure. Zelo hitro smo si lahko ogledali en muzej in razvaline. Meni so samo pokasirali vstopnino, pa sem že morala ven iz ograde razvalin starega svetega mesta. Mesto Delfi so bile versko in finančno središče stare Grčije, tako rekoč zakladnica pomembnih mest — s kulturnimi in športnimi prireditvami. Sedaj je precej oddaljena od morja — najvišji del mesta je na 645 m nadmorske višine, tako da si težko predstavljam, da je bilo tu nekoč morsko pristanišče. Ponoči smo imeli lep razgled na luči pristanišča Itea.

V Delfih nas je zapustilo 7 mladih, ki so sami nadaljevali pot do Aten, od koder se bodo z ladjo vrnili na Reko.

Zgodaj zjutraj smo krenili na pot — vračali smo se po isti poti. Ustavili smo se v prelazu Termopile, kjer vojska špartanskih vojščakov še vedno, čeprav mrtva, čuva prelaz.

Seveda so se šoferji ustavili v istem motelu ob avtocesti, da so pokasirali »lon«. Večina nas iz protesta na dogodke predhodnega dne ni hotela nič naročiti. Šoferja sta obljubila, da nas bosta v dveh urah prepeljala v Meteoro. Pot je bila živčna za nas potnike, ker smo se kmalu zavedli, da glede na razdaljo ne bomo prišli pravočasno. Kajti ob 12. uri samostane zapirajo in jih odprejo šele ob 15.20. In res prispeli smo minuto pred dvanajsto. Večini so pregorele žarnice in smo ves bes in jezo ter razočaranje zmetali na vodiče, ki pa seveda niso bili nič krivi. Manjkalo nam je tistih 40 minut iz motela.

No, ko smo le nekako preboleli razočaranje, smo si začeli uživaško ogledovati to enkratno posebnost. Sama kamenina oziroma samorasli skalnati hribi so po strukturi popolnoma drugačni od okolice. Na vrhovih teh zaobljenih stebrov so zgrajeni samostani. Spominjali so me na blejski grad, samo da je podnožje golo, kamnina pa je specifičnih barv od svetlih do temnih z barvnimi odtenki. V tem skalovju so tudi luknje, izgledajo pa kot ementalski sir. V teh luknjah živijo menihi — samotarji.

Popoldne smo se vrnili v kamp Stolos; večina nas ni postavljala šotorov, temveč smo, tako kot v Delfih, spali na prostem, zlezli smo samo v spalne vreče.

Zadnji dan smo porabili za ogled Soluna in seveda nakupovanja. Pred trgovinami so stali trgovci in na ves glas ponujali svojo robo. Zanimiv je njihov bazar. Česa vsega ne prodajajo, od dišav, pijač, posode, oblačil, semen, rož, mesa, zelenjave, rib, sadja itd. Paša za oči. Marsikaj se je dalo dobro in poceni kupiti. Ob 12. uri smo se zbrali pred sodiščem in nadaljevali pot proti meji, kjer ni bilo nobenih težav. Vmes smo pa zavili se v oba duty free shopa. Nabavili smo predvsem dosti metaxe, cigaret in še kaj.

Takoj smo začutili utrip naše južne Jugoslavije. Namesto listja je bilo nastlano s papirji, prodajalne so vi-

Konec na 7. strani.